Lord Carnarvon †. — Het bloedig incident te Essen. — Het proces tegen de russische Geestelijken. — Een Parsifal-opvoering in de Nederlandsche taal. — Oud-egyptische kunst. — Atjeh en zijn bewoners.

No. 41 (15) 11 April 1923.
PER NUMMER 20 CENT. VOOR WEEK-ABONNÉ'S. 17½ CENT

Panorama

GEÏLLUSTREERD WEEKBLAD

A. W. SIJTHOFF'S UITGEVERS MAATSCHAPPIJ LEIDEN

PRIJS PER KWARTAAL f 2.25 FRANCO PER POST f 2.50

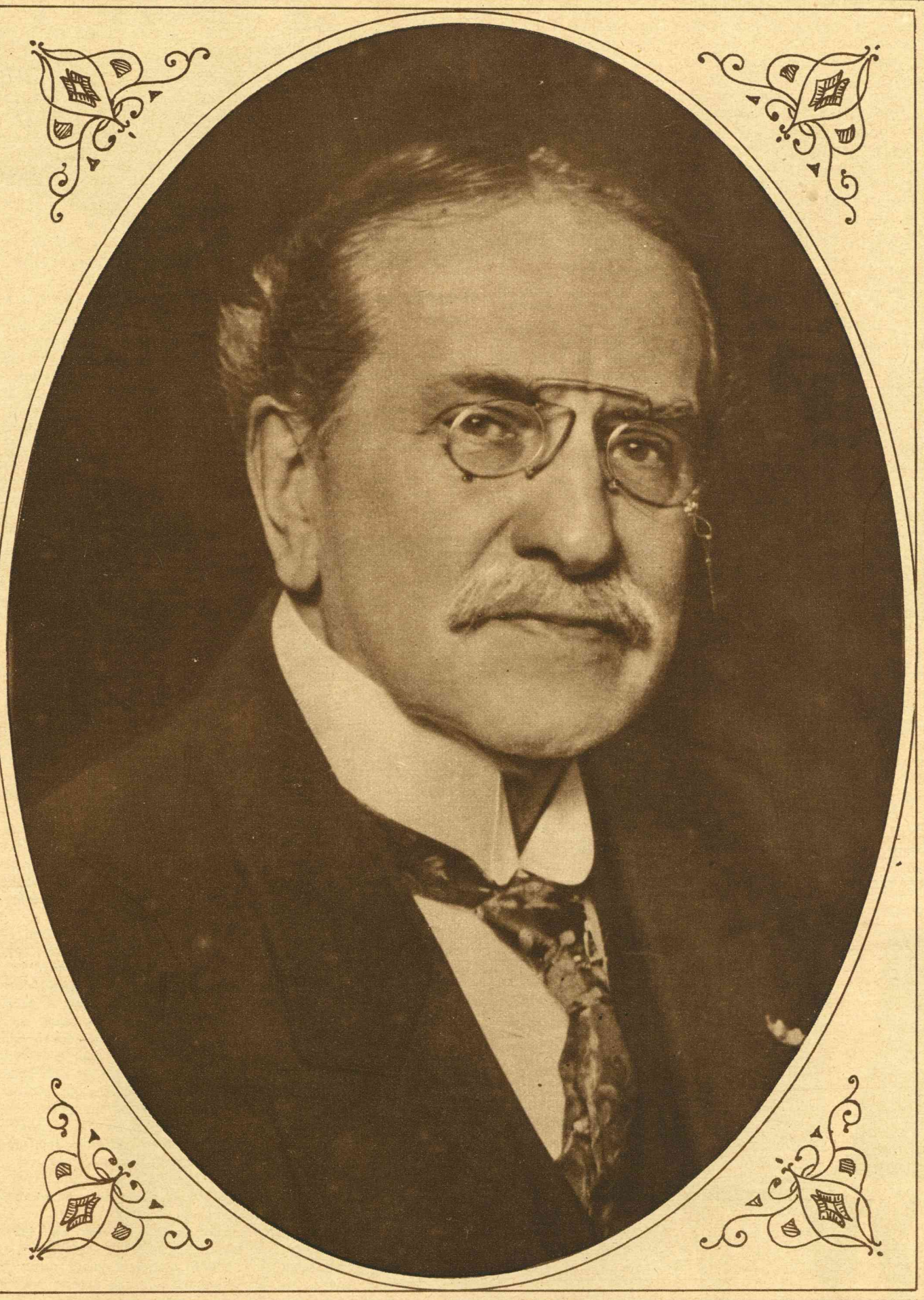

Dr. P. F. VAN HAMEL ROOS.

Den 10en April herdacht de bekende Amsterdamsche scheikundige Dr. P. F. van Hamel Roos den dag waarop hij vóor 50 jaar promoveerde tot doctor in de chemie.

KUNSTSCHATTEN IN NEDERLANDSCHE MUSEA

De Egyptische afdeeling in het Rijks-Museum van Oudheden te Leiden.

Met moet een ieder, die een bezoek brengt aan de egyptische afdeeling van het Rijksmuseum van Oudheden te Leiden, en die het oude volk van Egypte slechts kent als de bouwers van de groote pyramiden en de scheppers van de reusachtige sphinxen, opvallen, dat er in deze verzameling zoo veel is, dat doet denken aan den dood. Dit doet vreemd aan voor den oppervlakkigen bezoeker, want denken aan of over den dood wijst op een diep-ernstigen, mediteerenden geest, en mediteeren is droomen, en dan lijkt het ongerijmd, dat de Egyptenaar, die stapelde de groote steenen tot pyramiden, die bouwde de reusachtige tempels, die beitelde de sphinxen en de Pharaö-standbeelden, die dus aanging een titanenstrijd met de stof, de materie, gelijktijdig een droomer wezen kon. En om deze schijnbare tegenstrijdigheid te versterken, is er nog de aardrijkskundige ligging van het delta-eiland temidden van één onmetelijke zandzee. Deze ligging maakte, dat de Egyptenaar vóór alles de waarheid ondervond van de Bijbelsche spreuk: „Wie niet zaait, zal niet oogsten", want als de Nijl het land overstroomde en het herschiep in een blanke zee, waaruit slechts òprezen de pyramiden, de tempels en de sphinxen, de huizen en steden der menschen, dan moesten het koren en de vruchten zijn binnengehaald, dan moest er èn gezaaid èn gemaaid zijn, en wanneer het water was teruggevloeid binnen de Nijl-oevers, op het land een vruchtbaar slib achterlatend, dan moesten de akkers worden beploegd en bezaaid, en zóó leerde dit oude volk te werken in het zweet zijns aanschijns. En dàn gelijktijdig te peinzen over den dood en in die meditatie te doen opgaan en ze te doen beheerschen gansch het denken en handelen, de kunst en de maatschappij, het lijkt een ongerijmdheid. Maar het is dit niet meer, indien men weet en bedenkt, dat de Egyptenaar niet gelijk de Indiër de stilte zocht en zich afkeerde van al het aardsche en stoffelijke, om zich wèg te droomen in het onstoffelijke, in het niet, maar dat hij, wetend en begrijpend de nietigheid en het vluchtige van alle aardsche leven en streven, den strijd om het bestaan, om het leven aanvatte en trachtte te overwinnen als een hinderpaal om te kunnen komen tot het leven hiernamaals, waar de goeden en braven beloond werden en in overvloed leefden. Voor hen was dit leven slechts bedoeld als een loutering, een zuivering tot een hooger, gelukzalig leven, en de dood boezemde hun dus geen vrees of angst in, maar was de belooning voor wie hier goed geleefd hadden. 't Is dus niets vreemd, dat de Egyptenaar, wanneer hij niet de steenen torste voor zijn koningsgraven en zijn hand niet voerde den beitel om te bewerken het harde steen, dacht aan den dood, want hij zag hierin, *niet het eind, maar het begin* der verlossing. En als we dit bedenken, dan zal het ons ook niet meer verbazen, dat dit volk, ofschoon de gedachte aan den dood zijn gansche denken doordrongen had, niet ontmoedigd werd of pessimistisch gestemd, maar dat het integendeel de kracht en den moed bezat, den strijd met de stof aan te gaan. Omdat het, ook uit zijn aard en door de omstandigheden, een volk was van den wil en de daad.

***

Alvorens u iets te zeggen van de kunst en de cultuur van het Egyptische volk, leek ons bovenstaande uitweiding noodzakelijk, om een recht begrip te kunnen geven van hun wezen, want zonder dit begrip is een waardeering van veel wat er in het museum te genieten valt, door de schijnbare tegenstrijdigheden, niet goed mogelijk.

Allereerst hun cultuur, waarvan de aanwezigheid der talrijke, in uitstekende conditie verkeerende mummiën, een bewijs is, want uit den grooten eerbied, waarmede de Egyptenaren hun dooden behandelden, blijkt dat dit volk gehecht was aan het verleden: immers in het eeren van zijn voorouders schuilt cultuur.

Deze mummiën zijn alle tentoongesteld in de rijke collectie bont beschilderde mummiekisten, die zijn ondergebracht in de zaal voor kleinkunst van het Nieuwe Rijk.

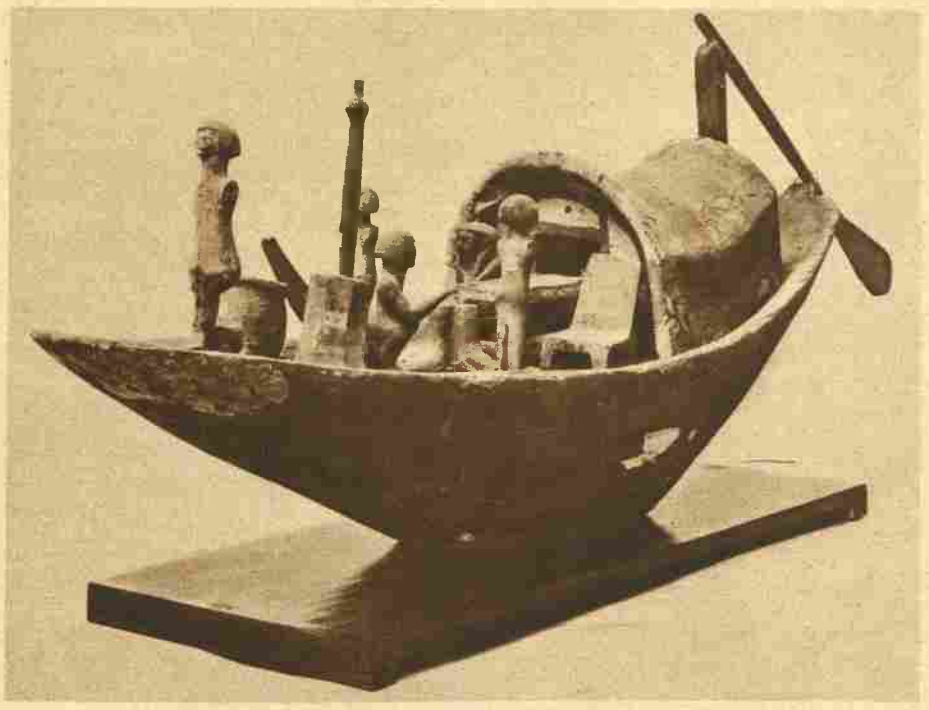

Scheepje dat in het graf werd gezet teneinde den doode in staat te stellen naar de Aaruvelden (het egyptische paradijs) te varen. (Middelrijk; pl.m. 2000—1800 v. Chr)

Hoe deze mummiekisten werden gebruikt, kunnen we nagaan uit de opstelling in hetr midden dier zaal. Daa zien we een mummie, meterboven de bont beschilderde cartonnage waarin zij gezeten heeft. De cartonnage ging in de binnenste der drie kisten, die door het kleinste deksel gesloten werd. Daarna ging ze in de volgende en deze weer in de buitenste. Wanneer er inplaats van drie, slechts twee kisten werden gebruikt, is de cartonnage vervangen door een plat mummievormig deksel op de mummie. Aan de conserveering van het lichaam werd de grootst mogelijke zorg besteed; vaak is het geheel beschilderd, terwijl de handen

Kalksteenen beeld van Iuta, een opperarts van den koning. (1e gedeelte van het Nieuwe Rijk; pl.m. 1580—1100 v. Chr.)

los in hout zijn aangeplakt. De beschildering, die bij sommigen werkelijk fraai is, bestaat meestal uit hiëroglyphen (letterteekens), een geschilderde halskraag en vaak ook verschillende voorstellingen op den dood betrekking hebbend, doodsgoden, -symbolen, enz. Ook de kisten zijn dikwijls van binnen fraai beschilderd. Bijzonder merkwaardig is bijv. die, waarin de hemelgodin is afgebeeld met de zon, maan en sterren, met ter weerszijden zittende vrouwfiguren, die de uren van dag en nacht voorstellen.

De kisten uit den lateren tijd hebben een anderen vorm, meer dien van een gewone doodkist.

Dè mummiën werden binnen de Necropolen (de steden der dooden, die meestal in rijen boven elkander in de rotsachtige streek ten Westen van den Nijl zijn uitgehouwen) aangetroffen in de kisten, die meestal van sycomorenhout zijn vervaardigd. Alvorens de lijken in deze kisten werden gelegd, werden ze gebalsemd, waaraan het dan ook te danken is, dat ze zoo goed bewaard zijn gebleven. Men onderscheidde drieërlei methoden van balsemen. De mummiën, die het beste zijn bewaard en wier gelaatstrekken zelfs heel weinig schijnen geleden te hebben, zijn met loog- of harsachtige zelfstandigheden, soms ook met asfalt behandeld en met aromatische stoffen opgevuld. Ze zijn kenbaar aan de roodbruine kleur, terwijl de overige donkerbruin of zelfs zwart van kleur zijn. De lichamen werden na de balseming met zwachtels omwonden en wel zóó, dat slechts een deel van 't aangezicht is blootgelaten. Eenige zijn door het museum van alle bekleedsel en windselen ontdaan.

De ingewanden, die vóór de balseming uit het lichaam werden genomen, werden afzonderlijk bewaard in de lijkvazen, waarvan het museum eveneens een groote collectie bezit. De meeste zijn van albast; sommige zijn zeer mooi. Vaak dient een kop van een diergodheid, de beschermgeest van den doode voorstellend, als deksel.

In de kisten treft men vaak verschillende versierselen aan, die de mummie werden omgehangen, terwijl ze ook dikwijls een aantal graf-amuletten, vooral scarabeeën (kevers, een der heilige dieren van den Egyptenaar) en glazen kralen aan een snoer geregen, ter bescherming tegen booze geesten, mee kregen.

Van al deze voorwerpen zijn in deze zaal naast nog vele andere een groote hoeveelheid tentoongesteld.

De kunst der Egyptenaren, speciaal hun beeldhouwkunst, waarvan het museum eveneens een aantal fraaie voorbeelden bezit, had reeds vele eeuwen vóór Christus een hoogen trap van ontwikkeling en bloei bereikt. Hun tempels, begraafplaatsen en paleizen, maken één geheel met hun beeldhouwwerken, die van den vroegsten tot den laats en tijd schier in één stijl vervaardigd zijn, want het volk was zeer conservatief. Voor zijn geschiedenis zijn ze van het grootste belang.

Hun beeldhouwwerken, somber en ernstig, met diepen zin, zijn verwant aan geschiedenis en verdichting. Zooals hun mummiën aan 't geloof der onsterfelijkheid. Ze zijn vaak overweldigend door hun kolossale afmetingen, en bestaan uit standbeelden en vlakke reliëfs. Hun standbeelden zijn meestal uit steen gehouwen; metalen treft men zelden aan, en wanneer men ze vindt, zijn ze klein.

De reliëfs zijn zeer vlak gehouden; het zijn op de wanden uitgeholde omtrekken, die soms met bonte kleuren overdekt, maar meest in de natuurlijke kleur gehouden zijn. Ze stellen meestal scènes voor uit het leven der priesters, die in hoog aanzien stonden, of daden van vorsten en helden. Ook vindt men wel gebeurtenissen uit het burgerlijk of huiselijk leven in beeld gebracht, waardoor ze een uitstekend denkbeeld geven van het leven der oude Egyptenaren. Er is echter in deze voorstellingen heel weinig leven of poëzie; men ziet menschelijke vormen zonder uitdrukking, die intusschen met de uiterste nauwkeurigheid alle karakteristieke bijzon-

Oud-egyptische stoel.

derheden, vooral in de kleeding, aangeven. Goden en genieën stelden ze voor in den gemengden vorm van menschen en dieren, tot welke categorie ook de sphinxen behooren, reusachtige beelden van raadselachtige bedoeling en die vermengingen zijn van menschen- en dierenvormen.

Hun uitbeeldingsvermogen is over 't algemeen zeer primitief; begrip van perspectief hadden ze niet: hun figuren, zelfs de ledematen, zijn nooit in verkorten vorm voorgesteld. Zoo geven zij het gelaat steeds als van terzijde gezien, de borst daarentegen in haar volle breedte van voren, terwijl de beenen weer zijn als werden ze van terzijde gezien. De boven elkander gerangschikte groepen en rijen figuren zijn alle even groot en uitvoerig, en om aan te duiden dat een persoon door

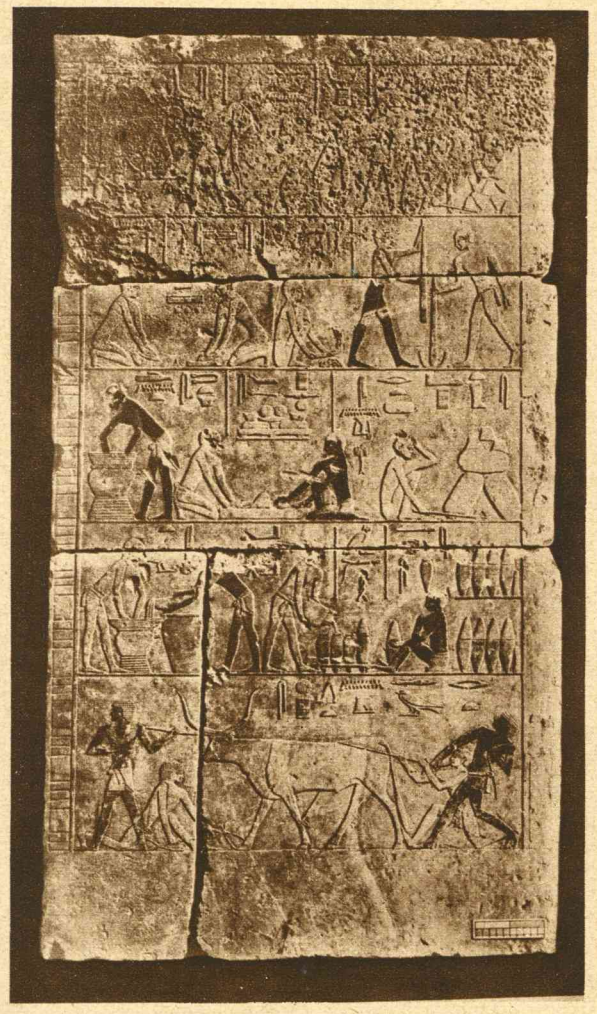

Bierbereiding. Relief uit het graf van Achet-hetep-her. (5e Dynastie; pl.m. 2750—2625 v. Chr.

maatschappelijke of moreele hoedanigheid boven de anderen uitstak, teekenden zij hem grooter, zooals bijvoorbeeld de koningen, die, wanneer zij zijn weergegeven temidden van het gewone volk, naar verhouding reuzen lijken!

In de voorstellingen van dieren ziet men dikwerf smaakvolle opvattingen van de natuur. De uitvoerigheid echter waarmede alles bewerkt is, wekt verbazing en men vraagt zich onwillekeurig af, hoe men 't uitermate harde syenietgesteente met zoo'n uiterste nauwkeurigheid en sierlijkheid heeft kunnen bewerken. Ontwikkeling valt in hun kunst weinig of niet te bespeuren. We zeiden hierboven ook reeds, dat het volk zeer conservatief was en niet gaarne afweek van de lijnen en richtingen, door zijn voorouders gevolgd.

Uit den vroegsten tijd van Egypte zijn in het museum, in de zaal van het Oude Rijk, een paar grove beelden van graniet aanwezig. Het meest interessante stuk op deze zaal is echter de groote mastaba-kapel van Achet—Hetep—Her, waarvan een aan den wand opgehangen plaat toont, hoe ze slechts een klein gedeelte vormde van zulk eenMastaba-graf omstreeks 30 eeuwen vóór Christus. Aan den Gids voor het museum ontleenen we de volgende beschrijving der kapel:

„Voorop aan beide kanten ziet men de afbeelding van den doode en in hiëroglyphenschrift, gelijk we dat op Egyptische monumenten bijna altijd vinden, zijn naam, titels, enz.; binnenin tal van reliëfs, voorstellende den doode offers ontvangende of te

Zittende schrijver. (Oude Rijk; pl.m. 2900—2625 v. Chr.)

midden van allerlei scènes uit het dagelijksche leven, landbouw, vischvangst, enz. Merkwaardig is de hier en overal op Egyptische stukken voorkomende misteekening der lichamen, waarbij het vooral om de mooie omtreklijnen te doen is; bovenal de dierfiguren zijn zeer naar het leven. Hier en daar ziet men nog kleuren."

In dezelfde zaal ziet men nog een prachtig granieten sarcophaag, waarin de vormen van het houten Egyptische huis zijn uitgehouwen.

De sculpturen van het Nieuwe Rijk (ook aan het Middel Rijk is een zaal gewijd, maar het is natuurlijk met het oog op de beschikbare ruimte niet mogelijk alles te bespreken) zijn eveneens vertegenwoordigd. Behalve een aantal kleinere beelden, een paar grafpyramiden, lijkvazen, vindt men een groot aantal grafsteenen, waarop meestal met een aantal hiëroglyphen de doode is voorgesteld. Ook zijn er nog enkele resten van een groot graf en de rotsen met een teekening, die een en ander nader verklaart. Verder zien we een tweetal stukken van een grafwand, terwijl een zeer interessante grafwand is die van het graf van Horemheb, den koningsschrijver, die later koning is geworden. De „Gids" zegt erbij: „We zien een scène uit zijn leven: Aziaten van zeer sprekend Israëlitisch type worden voor hem gebracht; hij zal hun voorspraak zijn bij den koning om hun land te bezorgen en als ze het verkregen hebben werpen ze zich in dankbaarheid voor hem neer. Later, nadat hij volgens Egyptische gewoonte reeds bezig was zijn eigen graf te doen bouwen, is deze koningsschrijver zelf koning geworden en toen heeft hij om het hoofd zijner eigen afbeeldingen het teeken van de koninklijke waardigheid, den diadeem met den slangenkop laten inhouwen."

Vermelden we nog een eigenaardige roodsteenen figuur in hurkende houding en het dubbele beeld van Merit en Maja, echt type van de stijve Egyptische zittende figuur tot in details echter zeer fijn bewerkt, dan hebben we, zeer in 't kort, een idee gegeven van de groote schatten, die het Museum op het gebied van Egyptische cultuur en kunst herbergt. Alles te bespreken is ondoenlijk, en trouwens onze bedoeling niet: we willen geen catalogus, doch een *opwekking* geven om zèlf te gaan zien en genieten.

Moge dit artikel die opwekking zijn!

P. L.

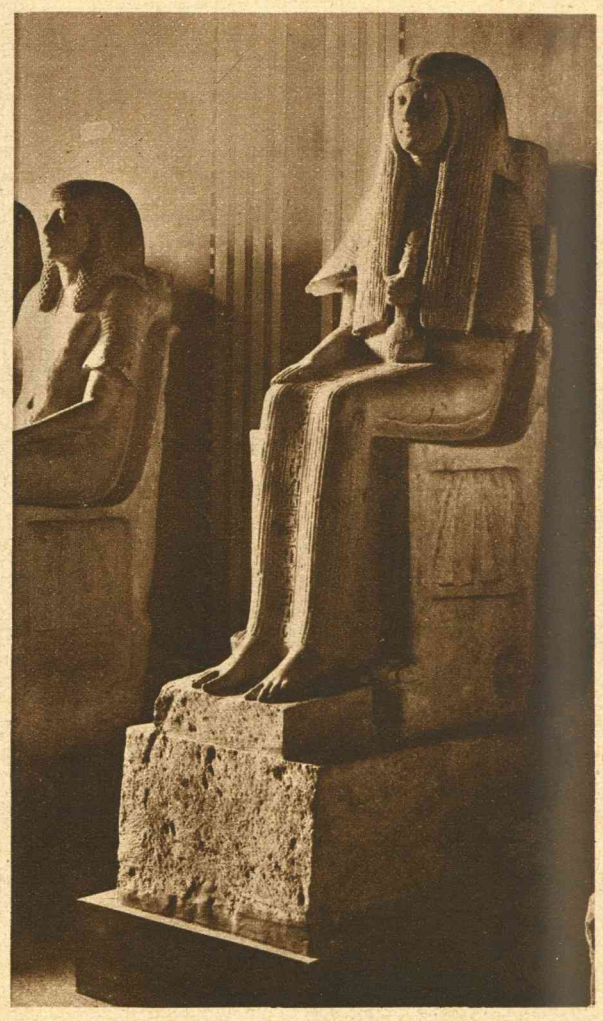

Kalksteenen beeld van Merit, eene priesteres van Amon. (Eerste gedeelte v. h. Nieuwe Rijk pl.m. 1580—1100 v. Chr.)

Graf van Achet-hetep-her. Bovenaan drie regels inhoudende offerformulieren. Aan beide zijden een afbeelding van den overledene. (5e Dynastie; pl.m. 2750—2625 v. Chr.)

DE GROOTE LIEFDE

„Dat is waar ook," zei Mr. Lent tegen zijn vrouw, „ik heb een brief gekregen van Normanton. Hij is geëngageerd met een juffrouw Linacre en gaat den tienden trouwen."

„Gaat hij trouwen?" vroeg Letty, zijn vrouw. „Het is toch niet waar?"

„Waarom zou het niet waar zijn?"

„Hoe oud is hij?"

„Eens kijken — ja, ik denk zoo ongeveer acht en dertig jaar."

„Pas acht en dertig! Hij kan dus nog . . . ."

„O ja, hij kan nog genoeg erfgenamen krijgen," antwoordde hij, de gedachten van zijn vrouw begrijpend. Zij had immers altijd in de stellige overtuiging geleefd, dat Normantonhurst nog eens aan hen zou komen. Dat Normanton ging trouwen was dus een leelijke streep door haar rekening. En haar ergernis hierover klonk duidelijk uit haar manier van spreken. Wat hemzelf betrof — ach, hij had nooit op Normantonhurst gerekend; hij had een weliswaar jonge, maar zich toch steeds uitbreidende praktijk als advocaat en al zijn energie en idealen waren op zijn werk geconcentreerd. Natuurlijk had hij de inkomsten aan Normantonhurst verbonden, heel goed kunnen gebruiken, maar hij begreep, dat zijn neef om hem toch niet ongetrouwd kon blijven.

„Waarom heeft hij het zoo geheim gehouden?" vroeg zijn

vrouw met onverholen ergernis. „Hij had ons toch zeker wel behoorlijk kunnen voorbereiden ?"

„Maar Letty," zei hij sussend, „wees toch niet zoo dwaas. Wij zijn zijn voogd toch niet. Hij is toch vrij om te doen wat hij wil."

„O, ik heb hem altijd gehaat !" viel zij uit, zonder op zijn woorden te reageeren. „Ik wist dat Nick niet te vertrouwen was. Ik houd niet van die menschen die alles in 't geniep doen. — Maar wij moeten het verhinderen !"

„Verhinderen ? Wat verhinderen ? Dat hij trouwt soms ?"

„Ja. In boeken lees je ook altijd van menschen, die een huwelijk dat hun niet aanstaat, verhinderen."

„Dat doen alleen lage zielen," zei hij geërgerd over de mentaliteit van zijn vrouw. „En er over te praten op zoo'n manier is al . . . . oneerlijk !"

„Ach," deed zij ongeduldig. „Jij altijd met je eerlijkheid ! Wat heb je daarvoor ? Met al je eerlijkheid kun je mij niet eens geven waar ik recht op heb. En nu Normantonhurst ook nog onzen neus voorbijgaat, nu wij, als we oud zijn, misschien van de openbare weldadigheid kunnen leven —"

„Als je zuinig bent en je geld niet verkwist, zal je altijd hebben wat je noodig hebt," coupeerde hij haar driftig.

„Nog zuiniger zijn ?" antwoordde ze opgewonden. „Moet ik soms twee jaar met één hoed doen ? — Je hadt je nicht Hilda moeten trouwen ! Die zou je verteld hebben dat de zalm vijf cent per ons was afgeslagen, en die zou met je wandelen gaan in een mantel van twee jaar oud ! Maar zóó ben ik niet, hoor. En ik word niet zóó ook ! Nooit !" En hem haar rug toekeerend en naar het venster gaand, liet zij er tartend op volgen : „Ik heb vanmiddag een nieuw toilet gekocht. Vijfhonderd gulden ! De rekening komt wel !"

„Letty !" — het klonk bijna smeekend — „het is toch niet waar ? Dat kan ik toch onmogelijk . . . ."

„En ik zou alles hebben wat ik noodig heb ?" zei ze sarrend. „Maar als jij het niet betalen kunt, dan moet Tinitto het maar doen . . . . en jij houdt je dan maar alsof je nergens iets van afweet."

Tinitto was een zanger, een tenor. Wim kende hem. Hij had in het afgeloopen seizoen ware triomfen gevierd en schatten gelds verdiend. Hij was een echte charmeur en maakte iedere vrouw het hoofd op hol.

„Als je ooit den moed of beter de lafhartigheid hebt om één cent van dien kerel aan te nemen, dan . . . .

„Ik lach om je ! Hà, hà !"

Hem uitdagend aankijkend, was zij de kamer uitgegaan. Hij hoorde hoe zij de deur van haar boudoir met een smak achter zich toegooide.

Alleen in de kamer overdacht hij, hoe hij ooit er toe gekomen was die vrouw te trouwen ! Ach ja — hij kon het zich thans eigenlijk nog heel goed begrijpen. Haar schoonheid had hem verblind ! 't Is waar : hij voelde wel genegenheid voor zijn nichtje Hilda, een lief, goed meisje, zonder pretenties, maar ook zonder veel uiterlijk schoon. En terwijl zijn hart meer en meer uitging naar Hilda, kruiste Letty zijn levensweg. Hij ontmoette haar op een avondpartij. Haar geestigheid en strenge, bijna Grieksche schoonheid hadden hem verblind. Hij dacht, dat zij van hem hield. Nu begreep hij, wien zij bemind had : den erfgenaam van Normantonhurst. Maar dat had hij toen nog niet beseft ; zij had haar rol van toegewijde verloofde goed gespeeld.

Wat was hij niet gelukkig geweest dien avond, toen Letty „ja" gefluisterd had op zijn vraag of zij zijn vrouw wilde worden. Onuitsprekelijk gelukkig had hij zich gevoeld. Als een sprookje lag zijn leven voor hem ! Wat een jaren, rijk aan liefde, rijk aan geluk, zouden er nu komen ! had hij bedacht. Maar helaas, eenmaal getrouwd, had hij haar pas in haar ware gedaante leeren kennen. Zij was uitgegaan, had gespeeld, haar geld op buitensporige wijze verkwist. Alles wat dwaas was, had zij gedaan. Had hij haar misschien verkeerd behandeld ? Had hij strenger moeten zijn ? Ach — als zij niet voelde, wat zij hem aandeed, en als zij het niet uit eigen beweging liet, wat vermocht hij dan . . . . Zij zocht een leven van luxe en genot, van uitgaan en mooie kleeren. En omdat hij haar niet alles geven kon, wat haar bijna ziekelijk naar weelde hakende natuur onmisbaar vond, was zij afgedwaald. En tóch, ondanks alles, geloofde hij nog in deze vrouw, en belette zijn liefde hem haar slecht te zien.

Met een zucht verliet hij de kamer en ging naar zijn studeervertrek, om in zijn werk afleiding en vergetelheid te zoeken. „En kracht, om nieuwe dwaasheden en plagerijen van haar te kunnen weerstaan," dacht hij bitter.

Toen hij eenige dagen later van zijn kantoor thuis kwam, vond hij zijn vrouw niet thuis. Daar het wel meer gebeurde, dat Letty met „vriendinnen" in een restaurant dineerde zonder hem te waarschuwen, verwonderde hij zich niet over haar afwezigheid en zette zich aan de alleen voor hem gedekte tafel om zijn maaltijd in eenzaamheid te nuttigen. Nauwelijks echter was hij gezeten of zijn oog viel op een brief, die op den schoorsteenmantel stond. Vanuit de verte zag hij reeds dat zijn adres er door zijn vrouw was opgeschreven. Nieuwsgierig naar den inhoud, stond hij op en ritste de enveloppe open. Met oogen, die zich van verwondering wijd opensperden, las hij : „Wim,

— Als je dezen brief vindt, ben ik reeds met Tinitto onderweg naar zijn vaderland — naar Italië. Ik heb altijd naar dat land verlangd, en toen hij mij vroeg, met hem te vluchten, heb ik direct ja gezegd. *Hij* kan me tenminste alles geven, waar ik recht op heb en waar ik niet buiten kan : weelde en genot. Je zult geen moeite doen, mij terug te halen. Ik zou toch niet komen, en een scène zou je „eerlijken" naam schaden ! En bovendien : je zult wel blij zijn, je verkwistende vrouw kwijt te wezen."

Vaarwel, Letty."

Het was hem, alsof hij een slag op zijn hart gekregen had. Dat een vrouw zóó diep kon zinken ! En dan zijn Letty, Letty van zijn engagementstijd ! Wat was er van haar geworden ! Dat had hij nimmer van haar durven denken, dat zij hem verlaten zou om een ander te volgen . . . . *om geld*. Met afschuw bedacht hij, waartoe zij zich verlaagd had.

Als een gebroken man stond hij daar. Hij voelde zich ineens jaren ouder geworden. Zijn naam — zijn eer, ze had ze door het slijk gesleurd. Néen — en hij knarste op zijn tanden — terughalen zou hij haar niet. Hij wist, dat hij nog van haar hield — hij schaamde zich er bijna voor — maar hij moest sterk zijn. Mân wezen, en aanvaarden en dragen wat het leven hem te dragen gaf. Hij slikte het brok dat in zijn keel gekomen was weg, vermande zich, en ging, de tafel onaangeroerd latend, naar zijn kamer. Maar zijn gang was slepend : als van iemand die lang en veel geleden heeft . . . .

Tegen het personeel zei hij, dat zijn vrouw voor haar gezondheid naar Italië was. Maar aan de gezichten der meiden zag hij, dat zij begrepen . . . . En dat was een nieuwe vernedering voor hem.

Bijna een maand was voorbijgegaan. Tevergeefs had Mr. Lent gedurende dien tijd, waarin hij niets van zijn vrouw vernomen heeft, gepoogd in hard werken zijn verdriet te vergeten. 't Was hem niet gelukt. De liefde, die in zijn ziel als een wondere bloem gebloeid had voor de vrouw, die hem ontrouw was geworden, had hij niet uit zijn hart vermogen te rukken. Schoon hij het zelf niet begreep, hield hij nog altijd van haar ; zooals een moeder houdt van een kind dat veel verdriet haar deed, en over wiens gedrag zij zich feitelijk schaamt . . . .

Hij zit op zijn kamer nu, als de meid hem de post brengt. Met een gebaar beduidt hij haar, het stapeltje brieven en couranten op de tafel te leggen. Als de meid weg is, bedenkt hij echter, dat er wel eens stukken bij konden zijn voor het proces waaraan hij werkt. Hij staat daarom op en sorteert vluchtig de enveloppen. Plots echter valt zijn hand zwaar op de tafel neer. Waakt hij of droomt hij ? Néen, met één oogopslag heeft hij gezien en hij heeft zich niet vergist . . Het is een brief van zijn vrouw . . . . Wat heeft zij hem te schrijven ? Hij drukt zijn hand tegen zijn hart, dat bònkt. Dan vermant hij zich. Hij scheurt de enveloppe open en leest, zijn oogen nauwelijks geloovend:

„Beste, goeie Wim !

Eigenlijk heb ik geen recht meer je zoo te noemen, sinds ik je vrijwillig verliet. Maar nu besef ik ook pas, wat je voor mij was en bent. O, wat heb ik mij vergist, toen ik bij je vandaan ging. Ik moet in een roes geleefd hebben. Thans besef ik ook het verschil tusschen een man als jij en Tinitto, aan wien ik thans niet anders dan met afschuw denken kan. Ik dacht dat hij mij alles geven wou, alleen om mij genoegen te doen, maar ik weet nu, wáárom hij mij meenam ! Hij kon zijn bedoelingen niet langer verbergen. Daardoor is de breuk gekomen. Reeds na één week. Ik leef hier nu van mijn eigen geld, dat ik meenam. Maar ik vind geen rust hier, als ik je niet eerst bekend heb, dat ik zoo'n vreeselijk berouw heb over wat ik je heb aangedaan. O, ik wéet het : je kunt mij *nooit* vergeven. 't Is te veel. O, God, die wroeging ! Het is om gek te worden ! Wat heb ik misdaan tegen je ! En wat het ergste is, ik kan het niet meer goed maken ! Zooiets *is* nooit meer uit te boeten. Wat moet je geleden hebben ! Maar mijn straf is groot ! Dat is echter gelukkig ! Het verzacht mijn lijden. O, dat ik het goed kon maken. Dat ik nog opnieuw mijn leven kon aanvangen ! Wat zou ik goed voor je zijn, Wim ! Ik zou je *aanbidden* !

Wat ik eigenlijk wil door je dezen brief te schrijven, weet ik niet. Ik kan niet meer denken . . . . wat moet ik je vragen . . . ach, niets, niets mag ik je vragen. Alleen dit : zeg mij hoe ik kan uitboeten wat ik misdeed. Alles, alles wil ik doen. Geen offer is mij te zwaar. Als ik mijn boeteplicht volbracht heb, zal ik tenminste kunnen *sterven*. Maar zelfs dat *durf* ik nu niet. Ik *smeek* je : wees mild, en strâf mij. - Letty".

Toen hij den brief ten einde gelezen had, viel hij snikkend in een stoel neer. Reeds terwijl hij las, had hij zijn besluit genomen : Hij zou haar gaan halen, haar alles vergeven, zeggen dat hij haar niet had kunnen haten. Dat zij hem pijn gedaan had, oneindig veel, maar dat zij haar schuld kon boeten, door voor hem te worden, wat hij dacht dat zij voor hem worden zou, toen zij nog geëngageerd waren : *de* vrouw, de engel van zijn leven . . . .

Tranen van geluk waren het, die hij thans schreide. Zijn Letty was niet slecht geweest ; haar hartstocht voor weelde had haar doen dwalen ; maar slècht had zij niet kunnen zijn..

Den volgenden dag reeds zat hij in den trein naar Milaan. . . . En door zijn groote, nobele liefde gevoelde hij zich gelukkig als de jonkman, die zijn bruid naar het altaar voeren gaat . . . . .

L. P.

Sarah Bernhardt †

Even na het afsluiten van ons vorig nummer ontvingen wij van een onzer correspondenten nog bovenstaande foto van Sarah Bernhardt, welke genomen is naar een schilderij van Jan van Beers in het Museum te Brussel. Daar dit schilderij hier te lande weinig bekend is, vonden wij het wel de moeite waard deze foto thans nog in ons blad af te beelden.

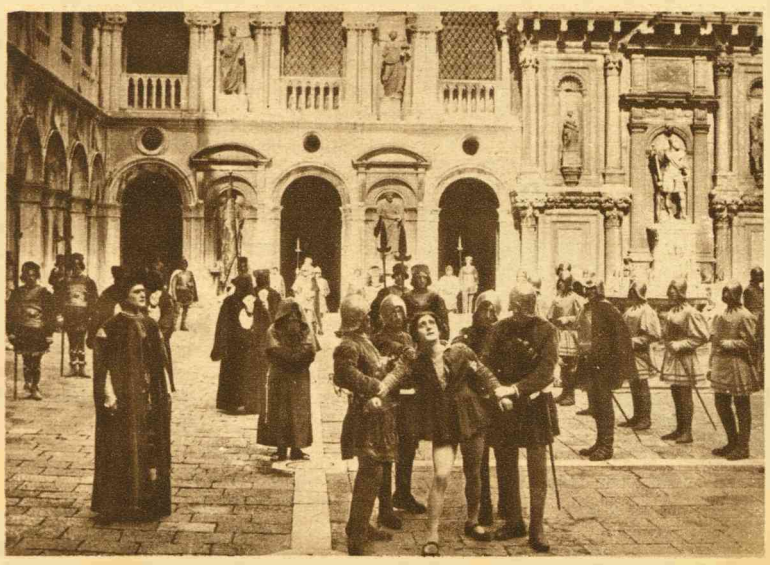

De Broodbakker van Venetië.

Door de P. I. G. Film Company te Amsterdam zal binnenkort de schitterend gemonteerde film „De Broodbakker van Venetië" worden uitgebracht. Een tweetal scènes uit deze interessante film beelden wij hiernevens af.

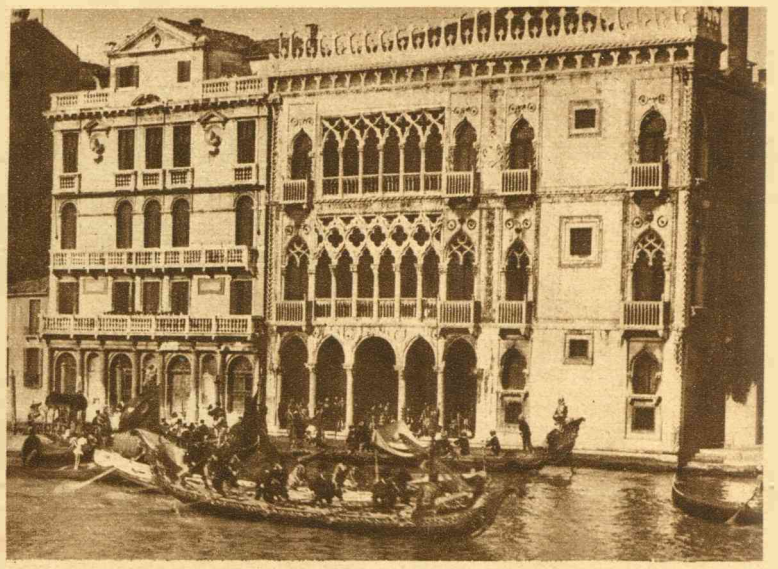

DEN TSARENEED GETROUW

HERINNERINGEN VAN EEN KOZAKKEN-OFFICIER

door Luit.-Kolonel M. V. Graaf Mouravieff-Amoursky

(Alle rechten, ook die van vertaling, voorbehouden.)

9)

Het is bekend dat de Engelsche koning en de Duitsche keizer aan het Voorloopig Bewind voorstellen hebben gedaan om de keizerlijke familie in veiligheid te brengen. Dit Bewind verborg echter die depêches en maakte er geen gebruik van. De politieke leiders verbroederden zich met de generaals van het hoofdkwartier en begingen dwaasheid op dwaasheid, misdaad op misdaad. Al die revolutionnairen „grand style" werden door de vertegenwoordigers der Entente in Petersburg ondersteund. Zij hadden de menigte „weg met het absolutisme" laten schreeuwen, maar hadden vergeten dat revolutionnairen van bescheidener gehalte druk bezig waren, aan diezelfde menigte geld uit te deelen, ten einde te laten schreeuwen niet: „weg met het absolutisme" maar: „weg met de bourgeois-republiek, leve het proletariaat, weg met het kapitaal, leve de commune!" Een kluchtig feit te midden van die tragedie van het eerste jaar der republiek schiet mij thans te binnen. Men vertelde het mij eerst later in Petersburg. In het najaar 1917 werd het keizerlijk Ministerie, dat door het Voorloopig Bewind was gearresteerd, gevangen gehouden in de Peter- en Paulsvesting, toen in October het ministerie Kerensky op zijn beurt daarin werd opgesloten op bevel van den „Raad van soldaten en werklieden." Onder deze laatste ministers bevond zich Michiel Teresjtsjenko, Minister van Buitenlandsche Zaken, een nog jonge, innemende, maar zeer eergierige man. Teresjtsjenko, die tot eene zeer vermogende familie behoorde, was in zijn jeugd de beleediging aangedaan, dat de hofmaarschalk geweigerd had, hem aan den Tsaar te presenteeren en hem tot kamerpage te doen benoemen. Teresjtsjenko, ofschoon, zoo gezegd, schatrijk, wierp zich in nihilistische milieux, besloten zich op een dag te wreken. In den winter van 1916 gaf hij 5 millioen roebel om de anti-tsaristische beweging te steunen en werd natuurlijk onder Kerensky tot minister benoemd. Teresjtsjenko, op zijn 40ste jaar Excellentie en Minister, had zijn doel bereikt. Den 26 October 1917 verdween zijne glorie tegelijk met de vlucht van zijn patroon Kerensky en den 29 smaakte hij het bittere genoegen te worden opgesloten in de Peter- en Paulsvesting. — Toen hij de groote kazemat in de gevangenis betrad waar de keizerlijke ministers opgesloten waren, stond een grijsaard op en begroette hem al lachende. Die grijsaard was Cheglowitoff, Minister van Binnenlandsche Zaken onder het Tsarenrégime.

„Welkom, Michiel Ivanowitch!" zeide deze, „wees ervan overtuigd, dat het mij innig leed doet indien ge hetzelfde lot als wij moet deelen, en dat ge dit geringe resultaat verkregen hebt na zoovele millioenen te hebben uitgegeven. Het spijt mij nu dat ik mij tien maanden geleden niet met U bezig heb gehouden. Ik zou U dienzelfden dienst hebben kunnen bewijzen, zonder dat het U een kopeke zou hebben gekost."

Bij ons in het regiment ging alles zijn gewonen gang, maar lusteloos. Een bevel van het hoofdkwartier eischte dat wij den eed van trouw aan het Voorloopig Bewind zouden afleggen. Ik haastte mij, mij ziek te melden en begaf mij te bed ten einde dien smaad te ontgaan.

Mijn eskadron, zooals trouwens het geheele regiment, moest een papier teekenen, waarbij men zich bereid verklaarde deze regeering te dienen. De kozakken schenen echter onrustig te zijn. Voorloopig Bewind, Constitueerende Vergadering, dat alles zei hun niets. De wachtmeester van mijn detachement liet mij zoo'n papier zien. Daarin waren arbeiders, soldaten, matrozen en boeren genoemd. Over kozakken was geen sprake. De wachtmeester kwam mij namens de manschappen vragen, wat ik ervan dacht en of ik niet van oordeel was, dat dit papier hen van de voorrechten zou berooven die van Tsaar op Tsaar aan de kozakken werden gegeven, bevestigd en gewaarborgd.

„Ga voor mijn part naar den adjudant van het regiment, ik wil er niets mee te maken hebben," was mijn antwoord. Men liet op de papieren „en kozakken" toevoegen en toen teekenden hoofdschuddend onze manschappen. „Wat zou er hierna voor een vertooning komen," hoorde men in de peletons mompelen. „Men diende op bevel van den Tsaar, men had een eed gezworen, er is geen Tsaar meer, de eed bestaat niet meer, waarom nog langer aan de grenzen van het Rijk gebleven? Wij zijn kozakken, wij hebben wel wat beters te doen, laten wij naar huis gaan. De Tsaar had belang bij onze privileges. Zullen die nieuwe ministers niet probeeren ons met gewone boeren gelijk te stellen? Daar wordt immers gesproken van gelijkheid,

De Groote Kerk te St.-Petersburg.

broederschap, enz." Zoo werd gemompeld onder de manschappen. Maar toch deed de republiek zich nog niet in het leger gevoelen. Einde Maart begon eerst de treurige verbrokkeling van het leger. Petersburg begon „democratische" orders uit te deelen door de „rechten der soldaten" af te kondigen, zonder van hunne plichten te spreken. Petersburg d. w. z. de republiek wilde zoo spoedig mogelijk een revolutionnair leger hebben. Honderden en duizenden propagandisten in uniform en in civiel, verschenen bij den troep. Een nieuw bevel van den minister van oorlog, „kameraad" Alexander Goutchkoff, verbood aan de officieren, den „patriotten" bij hunne propaganda bij den troep moeilijkheden in den weg te leggen. Diezelfde „order" stelde bij iedere compagnie, eskadron, batterij enz. een „soldaten- of matrozenraad" in, ten einde de houding der officieren te controleeren. Petersburg stelde aan de burgers-soldaten voor, hunne officieren niet meer te groeten enz., enz.

De Tsaar bij een parade.

Een korten tijd daarna maakte de Minister Goutchkoff zijn beruchte „prikazi n° 1" (besluit) openbaar. Volgens dit besluit ging het geheele militaire bevel aan de soldatenraden over. Het leger werd daarmede gebroken. Natuurlijk hadden de hoogste militaire autoriteiten voor de gevolgen daarvan kunnen waarschuwen. Deze heeren hadden echter reeds den Tsaar bedrogen en verraden en waren één pot nat met heeren van het gehalte van Goutchkoff en werden weldra niets dan marionetten in de handen der republikeinen. De lagere commandanten gehoorzaamden echter krachtens ouder gewoonte aan de bevelen van hooger hand gegeven. Zoo kwam het dat het leger in de maand April zichtbaar ging verrotten. Ook wij jonge officieren, die in tucht woren opgevoed, gehoorzaamden zonder tegenspraak. Bij de kozakken en de overige cavalerie was nog voldoende beroepskader en zoo kwam het, dat hier de discipline nog het langst en het best gehandhaafd bleef. De infanterie echter geleek spoedig op een debating-club. Jan en alleman redeneerde en philosofeerde: het front werd vergeten.

Niet omdat ik kozak ben, maar slechts om der waarheid wille, moet ik tot mijn vreugde vaststellen dat de kozakkenregimenten zich door eene voorbeeldige discipline onderscheidden. Wel hadden wij die belachelijke „raden", maar de kozak verloor zijn hoofd niet en bleef krijgsman. Wel is waar werden er ook in mijn detachement pogingen gedaan tot omwenteling, maar telkens wanneer de voorzitter van den kozakkenraad mij hunne eischen kwam stellen, die uitmuntten door belachelijkheid, antwoordde ik steeds: „Prins Troubetzkoy komt spoedig terug, gij moet U tot hem wenden, ik ken alleen mijn dienst en mijn plicht, met politiek bemoei ik mij niet." Deze voorzitter had, geloof ik, slechts tot taak mij in mijne functie van officier te hinderen. Toen hij zag dat hij bij mij niet verder kwam, bracht hij op een dag alle 15 leden van zijn Comité mede. Allen groetten mij beleefd. Zonder op hun groet te letten, zeide ik, dat ik geen enkele vergadering, geen enkele demonstratie, geen enkele betooging duldde, dat ik er was om te bevelen en niet om praatjes over politiek te maken. Daarop noodigde ik hen uit, naar den duivel te loopen en keerde hun den rug toe. Het „Comité" gaf geen kik en droop af. Daarna had ik rust in mijn détachement. Later heb ik gehoord, dat zulke toestanden algemeen waren en dat men slechts door ingrijpen de orde kon handhaven. Zoo was ook het geval met mijn vroegeren eskadrons-chef, kapitein Opritz. Zijn escadron kwam later in dezelfde voorbeeldige orde in de Don-provincies, als waarin het in 1914 Petersburg had verlaten.

Het zij mij toegestaan met een enkel staaltje aan te toonen, welke lachwekkende dingen bij de discussies der manschappen voorkwamen. Burger Goutchkoff had den soldaten doen weten, dat zij het recht hadden officieren te ontslaan, die krachtens uitslag eener stemming onder de soldaten, het vertrouwen van de laatsten niet bezaten. Vanaf dat oogenblik deed de infanterie den ganschen dag niet anders dan stemmen over vertrouwen of geen vertrouwen. In het begin onthielden onze regimenten zich daarvan. Op een goeden dag echter vereenigde zich de kanselarij van het regiment met de stafmuzikanten en kozen een comité. De illustere uitverkorenen voorzien van een rood lintje vergaderden in buitengewone zitting ten einde goed- of afkeuring over hunnen onmiddellijken chef uit te spreken n.l. over den adjudant van het regiment, den eenigen vleugeladjudant, dien wij op dat oogenblik bezaten. Na hierover gedurende een uur te hebben beraadslaagd, zonden deze verlichte kozakken een gedelegeerde naar den adjudant-kapitein Serdukoff, een beminnelijk officier van omstreeks dertig jaar. De gedelegeerde noodigde hem uit bij het comité te komen. Vroolijk en luchthartig als hij was, voldeed Serdukoff daaraan. „Tot welke politieke partij behoort U, kapitein," vroeg de voorzitter, terwijl alle leden van het comité opstonden, toen de kapitein binnenkwam. „Ik was, ben en zal altijd monarchist blijven," antwoordde Serdukoff. „Welnu, dan moeten wij verklaren, dat U ons vertrouwen niet meer heeft en wij verzoeken U ons geen bevelen meer te geven," verklaarde de voorzitter. „Het is mij wel," zei Serdukoff. Een uur daarna had hij, na verslag aan den generaal te hebben uitgebracht, zijne koffers gepakt.

(Wordt vervolgd).

EEN RAADSEL

DOOR ELISE WESSELINK-RUTGERS

ER was gesproken over onverklaarbaar gebeuren, over supernaturalisme en over transcendentale begrippen. De Nestor van het vriendenclubje had aanvankelijk wijsgeerig gezwegen, maar, zwichtend voor den aandrang van degenen, die geen geloof sloegen aan zijn ondervindingloosheid op dat belangrijke gebied, vertelde hij eindelijk:

„Ja, ook ik heb iets wonderlijks beleefd, iets, dat vèr boven mijn gewoon menschenverstand uitgaat. Ik zal dit raadsel voegen bij de reeks, die hier vanavond werd opgesomd. Maar vraagt mij geen uitleg! Ik zeg u allen vooruit, dat ik dien niet vermag te geven! Waarin zou ook trouwens het supernaturalistische van een geval schuilen, als het op natuurlijke wijze verklaard kan worden? Luistert!

Een jaar of tien geleden maakte ik met een inmiddels overleden neef een reis door Italië, veel aandacht gevend aan de vele kunstschatten van dat land; mijn neef, een ijverig kunstminnaar, geraakte in groote opwinding, toen wij toevallig hoorden praten over een oud-adellijk kasteel in de buurt van Florence, dat evenzeer den naam van museum als van woning verdiende.

Volgens onzen berichtgever waren de hoog-adellijke heeren van dat kasteel van geslacht op geslacht, hartstochtelijke verzamelaars geweest en aangezien hun aanzienlijk fortuin hun die kostbare liefhebberij toestond, waren zij erin geslaagd, in hun burcht, die reeds door architectonische waarde beroemd was, een schitterende collectie van kunstvoorwerpen uit verschillende tijdperken bijéén te brengen.

Mijn neef was niet te houden; wij moesten en zouden erheen, hoewel wij verplicht waren, ons geheele reisplan daartoe te veranderen.

In het idyllische dorpje, waarover de heeren van het kasteel vroeger koning waren, vernamen wij, dat mijnheer de graaf zich zeer welwillend betoonde tegenover bezoekers, die zijn verzameling wenschten te bewonderen, dat hijzelf niet met den hartstocht zijner voorvaderen was behept, dat hij echter uit piëteit en vergeeflijke ijdelheid gaarne zijn schatten liet zien aan wie daartoe het verlangen te kennen gaf. Wij vernamen ook, dat mijnheer de graaf een goede veertiger was, die anderhalf jaar tevoren zijn vrouw verloren had en kort daarna tot ontzetting van zijn blauwbloedige verwanten en van de geheele conservatieve streek was hertrouwd met de beeldschoone, jonge gezelschapsdame van de gestorven gravin. De laatste spruit van het oud-adellijke geslacht, dat nimmer een balk had geduld in de blazoenen der uitverkoren gemalinnen, was getrouwd met een meisje, dat er in het geheel geen blazoen op na hield, maar.... tot verwondering van al die ontstelde zielen was de wereld blijven doordraaien als voorheen!

Bemoedigd door de verhalen over de bereidwilligheid van den graaf, meldden wij ons aan en wij vonden de loopende geruchten bewaarheid. Wij werden allervoorkomendst ontvangen en door den slotheer in eigen persoon rondgeleid. Vooral een ruim, eigenaardig belicht, achthoekig vertrek, dat de zitkamer der gestorven burchtvrouwe was geweest, trok zoowel door de wonderen van paarlmoer, ivoor en porceleinen kantwerk, erin tentoongesteld, als door de prachtige, licht-getinte brocaatstoffen van draperieën en meubelen onze bewonderende aandacht. Foto-maniak, als ik destijds was, vroeg ik vergunning, om van dat sprookjesvertrek een opname te mogen doen, wat mij onmiddellijk werd toegestaan; mijn neef bleef niet achter en wij beloofden onzen vriendelijken cicerone, die, met zijn jonge vrouw op een grillig gebeeldhouwde bank zittend, glimlachend voor ons poseerde, op zijn verzoek, dat wij hem den volgenden dag vóór ons vertrek uit het dorpje een afdruk van onze opnamen zouden overhandigen.

In den kelder van de dorpsherberg ontwikkelden wij onze platen. „Mijn plaat is gevlekt!" sprak ik geërgerd tot mijn neef, die een paar passen van mij af over zijn bakje met ontwikkelaar gebogen stond. „De mijne ook!" gaf hij ten antwoord. „Neen.... toch niet! Jawel.... maar....! Neen, dat kan niet! Er was niemand anders in de kamer dan het grafelijke paar! Wat zie jij voor bijzonders?"

Hevig geïnteresseerd, zag ik ook op mijn plaat de omtrekken van een derde persoon opkomen uit wat ik aanvankelijk voor een vlek gehouden had! Wij zetten onzen arbeid voort en tot onze onuitsprekelijke verbazing zagen wij, dat zich op beide platen een vrouwenfiguur vertoonde, die wij in werkelijkheid niet in het prachtige, achthoekige vertrek hadden gezien.

Wij beredeneerden het zonderlinge verschijnsel lang en breed en kwamen tot de slotsom, dat ons in onzen ijver het binnentreden van een derde persoon moest zijn ontgaan, hoewel wij niet konden begrijpen, dat wij ook na de opname geen spoor van die geheimzinnige derde had 'en gezien.

Den volgenden morgen drukten wij de gedurende den nacht droog geworden platen af; wij zagen temidden van de lichtkleurige pracht den graaf met zijn bekoorlijke, jonge vrouw in losse, bevallige houding, glimlachend op het bankje zitten; daarachter stond een statige, rijk-gekleede, met een uitdrukking van verwonderd verwijt op het grafelijke paar neerziende dame, die voor een enkel moment uit de achter haar gelegen, onder draperieën verborgen deur te voorschijn getreden scheen, om mede door onze camera's te worden opgenomen. Wij begrepen nog altijd niet, hoe haar verschijnen door ons onopgemerkt had kunnen blijven; wij spoedden ons naar het kasteel, meenend, dat de graaf ons misschien opheldering zou kunnen geven.

De vriendelijke man ontving ons in gezelschap van zijn gemalin; ik bood hem de tamelijk groote en zeer scherpe foto aan, terwijl mijn neef zijn niet minder goed gelukt exemplaar aan de gravin overhandigde.

Een dubbele gil klonk op; de graaf zonk krijtwit in zijn stoel terug; zijn gemalin zakte bewusteloos inéén.

De verteller maakte een effectvolle, kleine pauze, genietend van de duidelijke spanning zijner toehoorders; toen vervolgde hij met een licht-nerveuze trilling in zijn stem:

„There are more things in heaven and earth, than are dreamt of in our philosophy! — De door een wonder op onze gevoelige platen verschenen dame was.... de overleden gravin, die door haar echtgenoot en haar beeldschoone gezelschapsjuffer door vergif uit den weg was geruimd, zooals de graaf ons in dat oogenblik van waanzinnige ontsteltenis klappertandend biechtte!....

Dit zonderlinge gebeuren had tien jaar geleden plaats, maar de oplossing van het raadsel heb ik, zooals ik u reeds zeide, ook nu nog niet gevonden!"

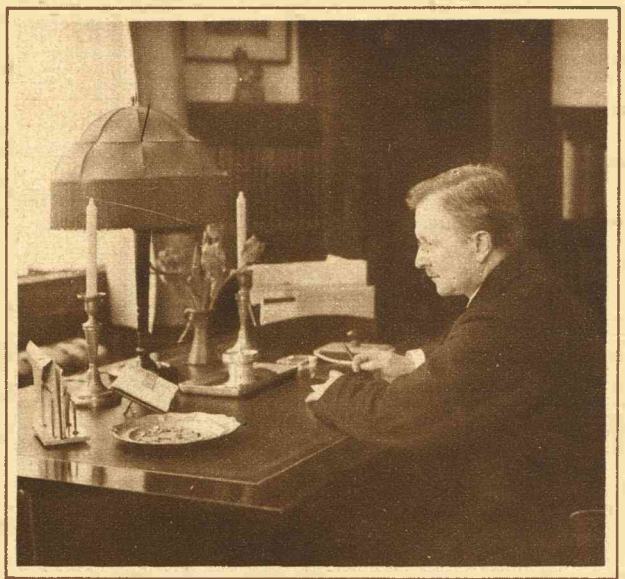

De openbare leeszaal en bibliotheek te 's-Gravenhage
Dr. H. E. Greve, de directeur, in zijn werkkamer.

Den 29sten Maart is in tegenwoordigheid van autoriteiten en genoodigden het nieuwe gebouw der openbare leeszaal en bibliotheek te 's-Gravenhage officieel geopend. Eenige dagen later volgde de openstelling voor het publiek. In 1905 gesticht, was de Haagsche Leeszaal oorspronkelijk gehuisvest in een paar kamers van de Arbeidsbeurs. In 1911 verhuisde zij naar het pand Toussaintkade waar jarenlang het paar Bosboom-Toussaint leefde. Toen dit pand van eigenaar verwisselde diende de Leeszaal de, inmiddels ook veel te bekrompen geworden woning, te verlaten.

De gemeenteraad van de Residentie besloot in den zomer van 1921 tot stichting van een nieuw gebouw, waarvan een gedeelte thans gereed en in gebruik is genomen. Wij laten bij de foto's ervan, hier een korte beschrijving volgen.

Het terrein, waarop de nieuwe bibliotheek verrees, werd reeds in 1913 aangewezen voor een toekomstig leeszaalgebouw. Hetstuk Bilderdijkstraat wordt hier, verbreed, opgenomen in den nieuwen verkeersweg Prinsengracht-Zoutmanstraat. Eerst over vele jaren zal die verkeersweg tot stand komen, en gedurende die jaren zal de instelling in een stille straat nog tamelijk ongunstig liggen. De toekomst zal echter deze keuze van het terrein zeker rechtvaardigen.

Het sterk ingebouwde terrein noopte tot een binnenplaatsbouw. Het licht bereikt de verschillende bibliotheeklokalen hoofdzakelijk van een binnenplaats uit, welke ongeveer 14 bij 10 meter groot is.

Het boekenmagazijn telt vier verdiepingen, elk pl.m. 2.65 meter hoog en 16 bij 8 meter in oppervlakte. De onderste verdieping is als tijdelijk uitleenbureau ingericht. Hier is de katalogus voor het publiek opgesteld het uitleen-apparaat en een inlichtingsbureau. IJzeren trappen verbinden de verdiepingen onderling; twee electrische liften bezorgen de boeken heen en terug, en een „jacobsladder" vervoert de bestelbriefjes der lezers. Op de derde verdieping is een expeditieruimte voor de buitenzendingen —, en op de vierde verdieping een reparatieruimte tusschen de boekenkasten uitgespaard.

Een smal gangetje verbindt het uitleenbureau met de rechthoekig op het boekenmagazijn staande lees- en studiezaal. Deze ontvangt haar licht gedeeltelijk van de binnenplaats, gedeeltelijk indirect door een drietal in de zoldering aangebrachte „lantaarns". Ten slotte vindt men hier de naslagbibliotheek en de tijdschriftenrekken.

Het publiek bereikt deze lees- en studiezaal door een tweeden ingang op de binnenplaats en langs een ruime garderobe. Deze garderobe vormt met de stookplaats in het sous-terrain, het trappenhuis, de toiletten en de directeurskamer de derde zijde van de binnenplaats. De verdere administratievertrekken bevinden zich op de eerste verdieping boven de lees- en studiezaal, en zijn, eveneens door een smal gangetje, direct verbonden met de derde verdieping van het boekenmagazijn. De binnenplaats en de daarom gegroepeerde heerlijkheden kan het publiek echter voorloopig nog niet bereiken dan door een gang van de, zich aan de straatzijde bevindende woonhuizen. Op zichzelf is zoo'n „achterbouw" voor een druk bezocht instituut reeds onwenschelijk. Een flinke straatgevel is ook voor een Leeszaal een voortreffelijke reclame. Hopen wij, dat spoedig ook het ontbrekende deel van het nieuwe gebouw in gebruik genomen kan worden!

De openbare leeszaal en bibliotheek te 's-Gravenhage
Een mooi hoekje van de directeurskamer.

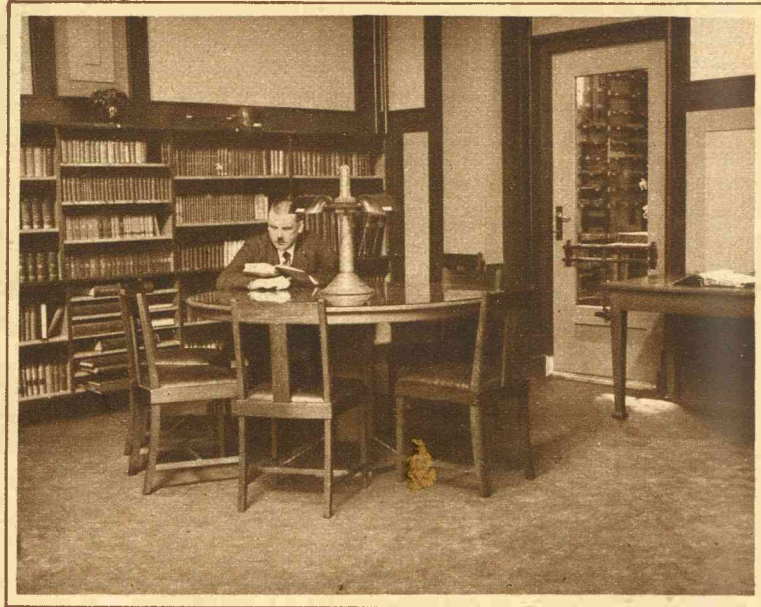

De openbare leeszaal en bibliotheek te 's-Gravenhage
Een rustig hoekje der leeszaal.

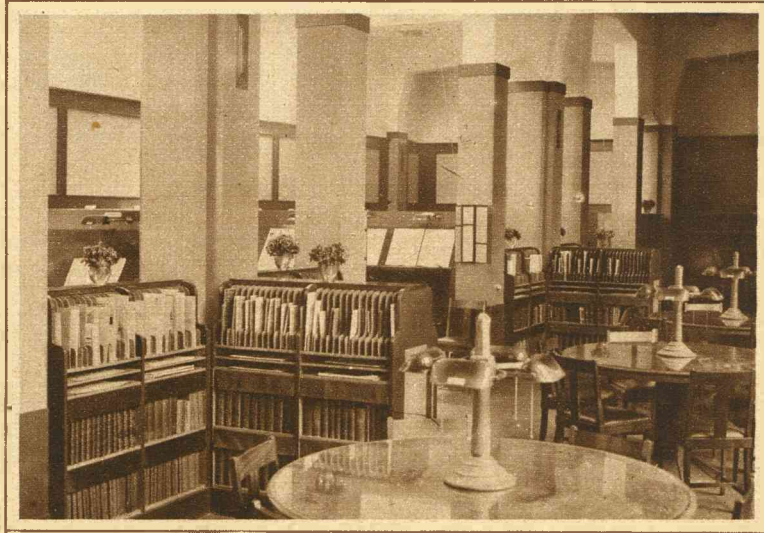

De openbare leeszaal en bibliotheek te 's-Gravenhage
Overzicht der fraaie leeszaal.

ATJEH
EN ZIJN BEWONERS

Het was den 26sten Maart 50 jaar geleden dat Nederland den oorlog verklaarde aan den Sultan van Atjeh, waarmede de langdurigste, bloedigste en hardnekkigste krijg uit onze koloniale geschiedenis een aanvang nam. Wij waren tot dezen oorlog gedwongen, omdat de Sultan zich niet hield aan het met hem in 1857 gesloten verdrag, maar voortdurend daden van zeerooverij bedreef, ook tegenover andere mogendheden. Na een fellen krijg was eindelijk in 1910 de volkomen onderwerping van Atjeh aan ons gezag een feit geworden, en kon met den pacificatiearbeid onder generaal Swart een aanvang gemaakt worden, een arbeid waarvan Atjeh in ruime mate thans het voordeel geniet.

Atjehsch echtpaar.

Atjehsche loopbrug over de „Kroeëng Baroh" bij Garoet (Pidië). — Vooraanzicht.

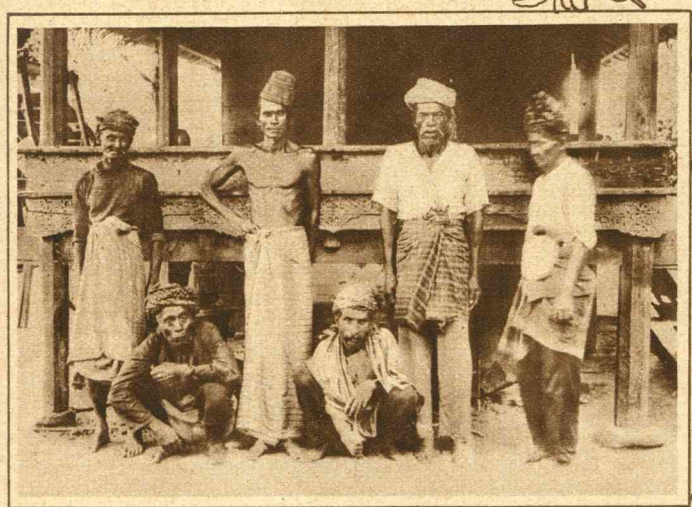

Atjehsche Volkstypen.

Gajoër in krijgsdos.

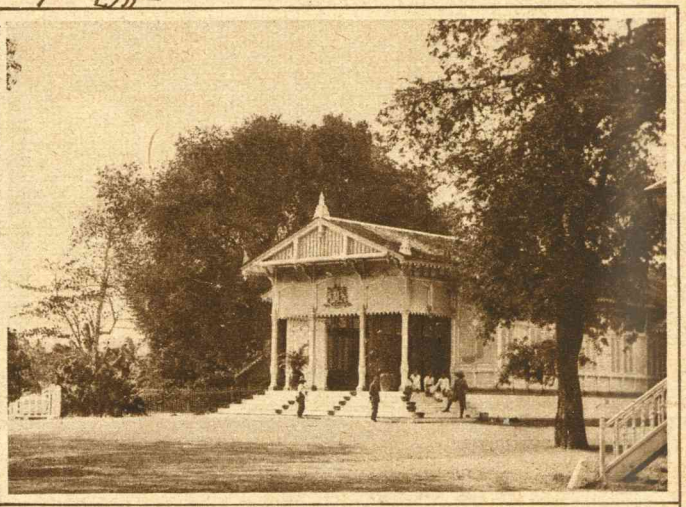

Gouvernementswoning te Koeta-Radja.

Rivierdal met spoorweg en sleepmachine.

Doktersbezoek te Kaje Loeës.

DE MACHT DER DRIE

Een roman uit het jaar 1955

DOOR HANS DOMINIK

Geauthoriseerde vertaling door Pierre Dumoulin

15)

William Chopper, de minister van de Pers, vroeg het woord:

Voor moreele veroveringen heeft men een zekeren tijd noodig. Buitendien .... de continentale pers is in goede handen. In Afrika en Azië kunnen wij elken dag Engelsche dagbladen oprichten. Echter om in Duitschland aan een Duitsch, in Frankrijk aan een Fransch dagblad het aanzijn te geven, dat is voor ons zeer moeilijk. Wij kunnen slechts den Engelschen correspondenten dezer dagbladen door onze eigen pers bepaalde meeningen op zoodanige wijze inprenten, dat zij deze ten slotte voor eigen inzichten gaan houden, die dienstig zijn aan de belangen van het vasteland."

Lord Gashford ging verder:

„Elke vijandige houding van het vasteland moet verhinderd worden. Wij hebben de volle kracht der Europeesche industrie noodig. Men zal op het vasteland bereid zijn aan beide partijen te leveren. Langs den korten weg over de pool zullen de Amerikaansche lastvliegschepen uit Europa aan oorlogsmateriaal wegslepen, wat ze maar kunnen koopen. Dat moet verhinderd worden. Het vasteland mag niet aan beide partijen leveren. Het moet belang hebben bij onze overwinning ...."

Sir James Morrison, de eerste Lord van de schatkist, viel zijn collega in de rede:

„Er is een mogelijkheid .... Alle Staten van het vasteland sleepen den keten van Amerikaansche schulden achter zich aan. Wij moeten hun de ongeldigverklaring dezer schulden beloven. Dan hebben zij belang bij onze overwinning. Men zal moeten overleggen, wat men in ruil voor deze beloften zou kunnen bedingen: Levering van oorlogsmaterieel uitsluitend aan ons. Het recht van doortocht voor onze troepen, zoo mogelijk directe ondersteuning. Ik geloof, dat er met deze belofte heel wat te bereiken is ...."

De verhandeling loste zich in levendige afzonderlijke gesprekken op. Het plan van den minister van financiën was duidelijk. Het was vernuftig en zooals alles wat vernuftig is, verbluffend eenvoudig.

William Chopper nam op zich het idee met de noodige omzichtigheid in de Europeesche pers te lanceeren. Het was noodig, dat van particuliere zijde, in duizend dagbladen tegelijkertijd de mogelijkheid, van den Amerikaanschen schuldenlast bevrijd te worden, ter sprake werd gebracht. Van de drie maanden, die hij oorspronkelijk voor de doorvoering van deze propaganda verlangde, liet de Persminister ten slotte zooveel vallen, dat die tijd tot tien dagen werd teruggebracht.

Lord Gashford sprak:

„Het is ongerijmd, de Afrikaansche grondstoffen en bodemschatten eerst naar Engeland te brengen en hier te verwerken. Wij moeten in Afrika een oorlogsindustrie uit den grond stampen. In de omgeving van de groote krachtcentrales van den Zambesi en den Congo. Mijne heeren, ik houd het zelfs voor mogelijk dat de Britsche Regeering bij het uitbreken van den oorlog naar Equatoria verhuist."

Deze mededeeling werd met een verlegen zwijgen ontvangen. Moest de Engelsche Regeering van het Britsche eiland afzien, Londen verlaten? Dat was volgens de politieke traditie iets ongehoords.

Lord Gashford merkte het wel en voelde zich tot een verklaring verplicht.

„Het is onzen agenten gelukt, een plan van onze tegenstanders aan het licht te brengen. Ik kan het niet anders noemen dan een uitbraaksel der hel. De dictator heeft een deel zijner luchtvloot met bommen laten voorzien door welke bij de ontplofting pest- en cholerakiemen in de lucht verspreid worden."

Uitroepen van afschuw en ontzetting ontsnapten aan aller mond.

„Dat is Stonard, dat is zijner waardig," riep Vincent Rushbrook met snijdende stem.

„Moge hij zelf door de pest worden aangetast." Het duurde eenige minuten, voordat Lord Gashford kon vervolgen:

„Het plan is bij nader inzien minder gevaarlijk dan men denkt. Wij weten nauwkeurig welke deelen der vloot met de G-bommen zijn toegerust. Onze luchtstrijdkrachten moeten zich bij opening der vijandelijkheden oogenblikkelijk op deze schepen storten en ze vernietigen vóórdat zij het Britsche eiland kunnen vergiftigen. Gelukt het enkelen niettemin ons land te bereiken, dan zijn voor het betreffende gebied sanitaire maatregelen genomen.

„Nog eens, mijne heeren," de zin werd langzaam uitgesproken, terwijl op elk woord nadruk werd gelegd, „het zou in dit geval niet te vermijden zijn, dat de ziekten naar het Vasteland werden overgebracht."

„Right or wrong, mij country," klonk het halfluid van Rushbrook's lippen en andere lippen fluisterden het na. Lord Gashford ging op denzelfden langzamen en nadrukkelijken toon voort:

„Gemeenschappelijk leed knoopt vaste banden! Mijne Heeren... De pijl zou op den schutter terugvallen ....dat was het, wat ik nog had mede te deelen."

Meisje van Leksand in nationale kleederdracht

Drie uur later verschenen in eenige bladen op het Vasteland de eerste beschouwingen over de mogelijkheid, van de Amerikaansche schulden af te komen. De machine van William Chopper werkte reeds.

DEEL II.

En er brak een dag aan, waarop in Linnais drie menschen elkander zwijgend omhelsden. De dag, waarop de groote uitvinding voltooid was.

Dagen van ingespannen arbeid in laboratorium en werkplaats lagen achter hen. Wat thans kwam: het werk in de werkplaats, om de constructies uit te voeren, was lichamelijk slechts kinderspel, geestelijke uitspanning.

Het voornaamste werk was door Silvester gedaan. Hindernissen, die zich steeds weer onverwacht voordeden, waren door zijn vindingrijk vernuft uit den weg geruimd. Wanneer de anderen twijfel koesterden of daaraan uiting gaven, dan liet hij zich daardoor niet van de wijs brengen maar viel het probleem met vast vertrouwen weer van een andere zijde aan. Erik had den arbeid niet zonder zorg aangezien, want Silvester was lichamelijk nu juist niet de sterkste. Het kwam wel voor, dat hij de handen op het van vreugde over zijne ontdekking luid kloppende hart moest drukken, dat hij met wankelende knieën minutenlang moest rusten voor de strijd verder ging. Na den laatsten nacht doorgewerkt te hebben, wierp Silvester ten slotte met een fier en gelukkig lachje zijn pen neder. Het „eureka" van den zegevierenden onderzoeker kwam over zijn lippen. Toen zeeg hij ineen en viel in een diepen slaap, als had het leven hem verlaten.

Met liefdevolle handen legden ze hem op zijn bed. Atma hield daar de wacht.

Erik Truwor kon het binnen de muren niet langer uithouden. Met een hart overvol van emotie stormde hij naar buiten om alleen te zijn in de vrije natuur en daar zijn gedachten en plannen meester te blijven.

Gedachten en plannen van ongehoorde stoutmoedigheid, waarvan het sedert weken bij hem kookte. Zij verscheurden zich, trokken zich weer samen en wilden zich thans verdichten en gestalte aannemen. Reeds een uur lang stormde hij door het diepe woud en wist niet, hoe hij er gekomen was. Langs steile hellingen met gras begroeid ging het bergopwaarts. Kiezelsteentjes en rotsblokken dwongen hem zijn schreden te vertragen.

Toen hij de hoogte bereikte, snakte hij naar adem. Diep beneden hem lag de stroom. Zijn ruischen drong nog slechts gedempt tot hem door. Dichte nevels trokken langs de wanden van het dal. Een frissche wind waaide over de hoogten. Erik Truwor nam den hoed van het hoofd en liet het verhitte voorhoofd afkoelen. Hij zette zich op een rotsblok aan den rand van de helling neder. Zoo bleef hij lang stil en roerloos zitten, onbeweeglijk als de steen, waarop hij zich had neergezet.

De luide en verwarde stemmen van den verloopen nacht begonnen tezamen te klinken tot een heldere luide melodie, tot een lied van onuitsprekelijke verrukking, van vast vertrouwen, rust en kracht, van kracht, die van hem uitging en hem tegenstroomde van de stomme steenhellingen, het donkere groen der pijnboomen, de toppen der verwijderde bergkammen.

In dit oogenblik omspande zijn geest wijde ruimten van plaats en tijd, verbond het tegenwoordige met het verledene en het toekomstige. De herinneringen aan Pankong Tzo verlevendigden zich. De geheimzinnige leeringen en spreuken, steeds weder met dezelfde overtuiging en hetzelfde vertrouwen voorgedragen en immer weder met twijfel door hem begroet. Thans was het uur gekomen, dat hem de abt in Pankong Tzo glimlachend en vol vertrouwen voorspeld had.

Het uur der transformatie! Het uur, dat zijn aardsch bestaan in twee levens zou deelen.

Toen hij dagen geleden de draagwijdte van Silvester's ontdekking doorgrondde, toen hij de mogelijkheid zag met hare hulp de wereld nieuwe wetten, *zyn* wetten voor te schrijven, had de grootheid der gedachte hem verschrikt en terneergedrukt. Thans was het beslist.

Het noodlot had door den ouden man in Pankong Tzo gesproken en hem tot zijn werktuig uitverkoren.

Met vasten tred ging hij den weg naar Linnais terug, van de overwinning zeker, van de gedachte aan zijne zending vervuld en door haar gedragen.

Silvester was uit een langen, versterkenden slaap ontwaakt. Uitvinding .... straler .... constructies, dat alles lag als in een droom achter hem.

Thans, nu de geweldigste arbeid gedaan, zijn schepping volkomen was, keerden zijn gedachten ongehinderd naar vroegere dingen terug. Zij gingen naar Trenton, zij vroegen naar Jane.

Hij kende zichzelf niet meer. Hoe was het mogelijk, dat hij in deze dagen van arbeid Jane zoo volkomen had kunnen vergeten? Had het probleem hem dan betooverd? Was er een andere invloed in het spel? Hij kon daarop geen antwoord vinden.

Hij zag zijn verloofde, zag haar in het kleine tuintje haar lievelingen, de bloemen, verzorgen. Hij zag haar wederom in het intieme samenzijn, bij den lichtschijn der lamp. Hij zag, hoe bij het spreken een rozig waas haar teedere wangen kleurde en hoe haar oogen straalden. Hij zag haar in stille avonduren in lichten, zwevenden gang aan zijne zijde door de velden gaan.

Dan zag hij Dr. Glossin en zorg bekroop zijn hart. Hij moest naar Jane, moest haar beschermen, moest haar in veiligheid brengen. Liefde en vrees mengden zich in zijn gedachten.

Met ongeduld wachtte hij op den terugkeer van Erik Truwor. In vliegende haast stelde hij hem in kennis met zijn plannen en wenschen. De uitvinding was voltooid. De uitvoering was een kleinigheid. Wanneer deze zonder zijn medewerking wat langer zou duren, wat deed dat er toe?

Met strak gelaat hoorde Erik Truwor de wenschen van Silvester aan.

„Ter wille van een vrouw wil je dus ontrouw worden?"

„Ontrouw? Wat moet dat woord van jouw kant beduiden? Uit Jane's mond zou het gerechtvaardigd zijn."

„En onze zending dan?"

Erik Truwor sprak het met luider stem.

(Wordt vervolgd).

VAN HEINDE EN VERRE

G. H. Kokxhoorn †

Op 74-jarigen leeftijd is te Leiden onverwachts overleden de heer G. H. Kokxhoorn, in leven ontvanger dezer gemeente.

Het proces tegen de hooge katholieke Geestelijken van Rusland.

De behandeling van de zaak tegen den aartsbisschop Tschepliak, die wegens contra-revolutionnaire handelingen werd aangeklaagd. In het midden de voorzitter Galekine; rechts Krylenko, links (voorovergebogen) Puschkin, Rusland's beroemdste rechtsgeleerde.

Jan de Vos,

de oud- en eere-burgemeester der stad Antwerpen, die verleden week overleden is. De heer de Vos heeft zijn functie gedurende vele jaren waargenomen, ook gedurende den moeilijken oorlogstijd.

De Teraardebestelling van Sarah Bernhardt.

De schitterende lijkstoet in de Rue Royale te Parijs.

Lord Carnarvon,

die zijn naam onsterfelijk heeft gemaakt in verband met de opgravingen te Loeksor, is de vorige week te Cairo overleden.

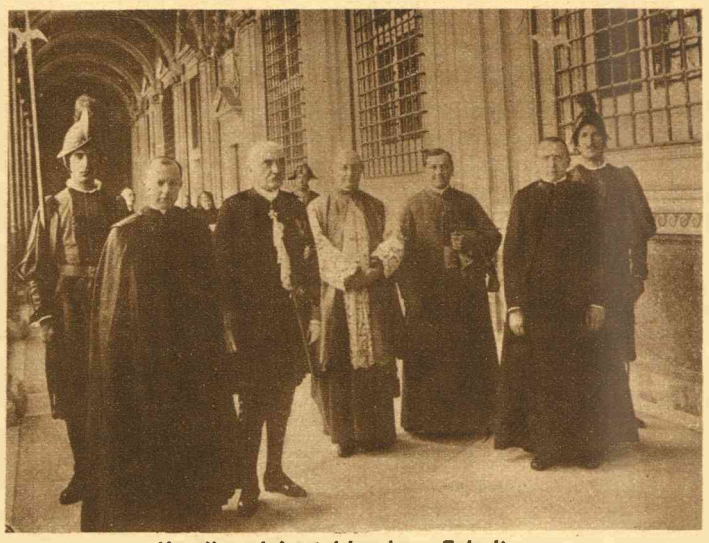

Kardinaal-Aartsbisschop Schulte

van Keulen (in het midden) gefotografeerd na zijn aankomst in het Vaticaan te Rome.

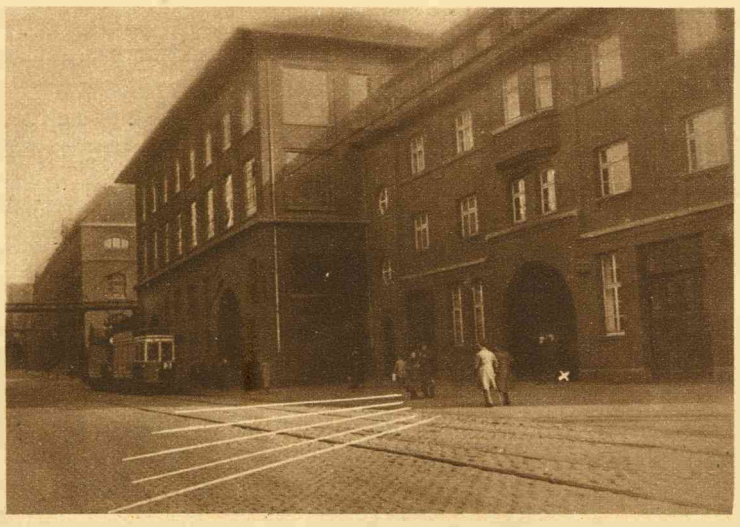

Het bloedig incident te Essen.

Links: De poort (x) waaruit de Franschen met machinegeweren op de volksmenigte schoten.

Rechts: Fransche posten bewaken de voor het station opgestelde telegrammen, die een verklaring van het incident bevatten.

De zware brand te Utrecht.

Te Utrecht woedde Woensdag een zware brand, waardoor een complex houten noodwoningen aan de Magnoliastraat geheel wegbrandde. Bijna een veertigtal gezinnen zijn door deze ramp dakloos.

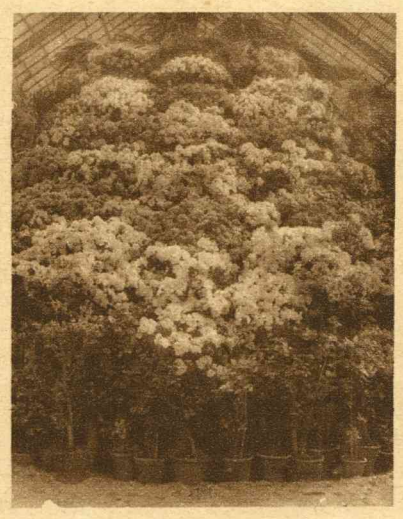

De Azalea-Paasch-tentoonstelling in de Flora-Serre der Rotterdamsche Diergaarde.

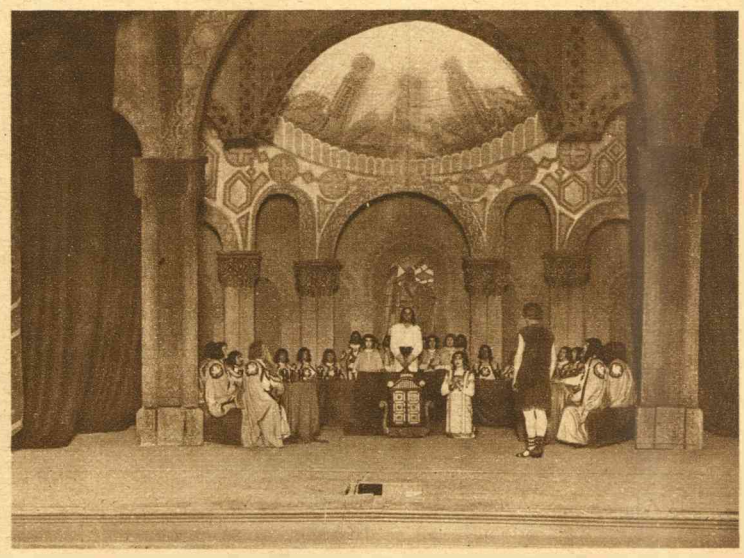

De Parsifal-opvoering.

Een scène uit de „Parsifal", die door de N. V. „Nationale Opera" voor het eerst in de nederlandsche taal opgevoerd wordt.

VOOR ONZE HUISMOEDERS

Nuttige Wenken.

Het wasschen van gordijnen.

Nadat de gordijnen goed uitgeborsteld zijn, worden zij vierdubbel gevouwen in een pot gelegd en daarop wordt rivier- of nog beter regenwater gegoten. Na ongeveer 24 uur worden zij daarin flink heen en weer geslagen en vervolgens uitgedrukt. Nu smeert men er zeep op en legt ze in koud water op de gloeiende kachelplaat om langzaam warm te worden, maar koken mag niet. Dan slaat en drukt men ze flink in het zeepsop, smeert ze nog eens met zeep in, nadat men den anderen kant boven heeft gevouwen en zet ze nogmaals in koud water op; nu laat men ze een kwartier koken. Vervolgens worden ze opgespoeld, geblauwd en opgehangen. Na het drogen worden ze wat gesteven en voor driekwart droog gestreken of gemangeld.

Gewasschen gordijnen worden meestal mooier door mangelen dan door strijken.

Frambozensap en azijn zijn bijzonder goed voor koortslijders.

Tegen kliergezwellen helpt uitstekend thee van wilde pruimen.

De meeste gevallen van doofheid bij kinderen worden door klappen om de ooren veroorzaakt.

Van het doorkomen der tanden hebben kinderen vaak veel last, doordat een belangrijke toevoer van bloed naar het hoofd plaats vindt. Het eenige wat in dat geval gedaan kan worden is warme baden geven, waardoor het bloed naar het onderlijf wordt geleid.

Indien men last van gal heeft, worden twee deelen alexandrijnsche senna, een deel jalappe, $^1/_4$ deel kruidnagelen en $^1/_4$ deel gember fijn gemaakt en vermengd. Men roert hiervan een kleine hoeveelheid in twintigmaal zooveel kokend water, totdat alles opgelost is en drinkt het mengsel koud.

Vlekken uit witte stroohoeden verwijdert men op de volgende wijze: eerst wordt de hoed door borstelen van alle stof ontdaan, dan wordt hij op een tafel gelegd en met flanellen lappen met fransche zeep en warm water ingewreven, gewasschen en dan in zuiver water gedoopt. Hij wordt gebleekt, met 15 gram onderzwavelzure natron, 15 gram zoutzuur en 10 liter water en daarna gestreken.

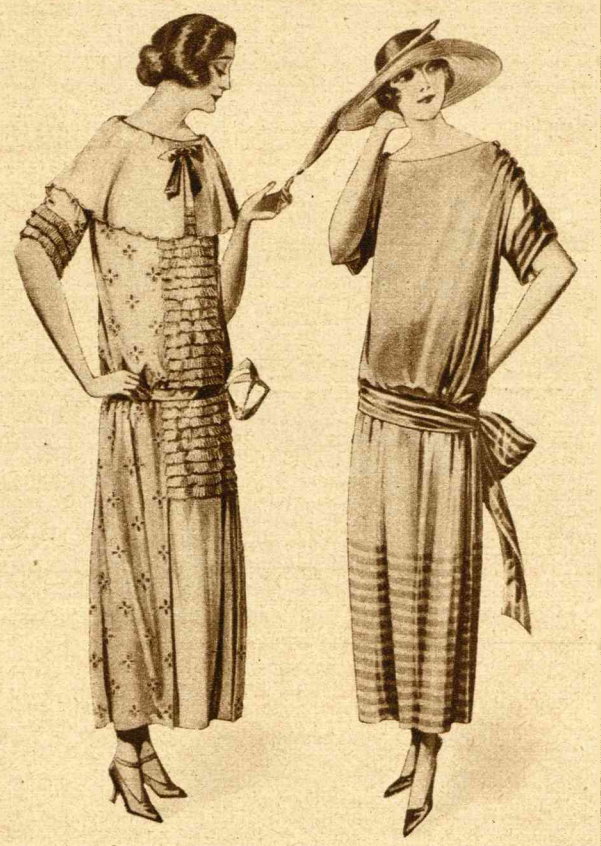

De nieuwe Mode.

Links: Een elegante zomerjapon met open borduursel. Effen voorbaan met strookjes. Gefestonneerde Berthe-kraag. Rechts: Eenvoudige japon van crêpe de chine, nauw model met randen en ceintuur van gestreepte zijde. — Bovenstaande modellen namen wij over uit „Record", het fraaie modeblad, geheel in rotogravure uitgevoerd. Dit tijdschrift, dat iedere maand in een fraai gekleurd omslag verschijnt, bevat een schat van modeafbeeldingen, japonnen, mantels, blouses, onderkleeding enz., benevens vijf gratis patronen. Iedere afbeelding is in de nederlandsche taal beschreven, terwijl er tegen billijken prijs patronen van geleverd kunnen worden. De abonnementsprijs bedraagt per jaar (12 nummers) f 5.—; voor onze abonné's echter slechts f 2.50.

Recepten.

Ham met Spiegeleieren.

Benoodigd: 200 gram rauwe, gerookte ham, in plakken gesneden, 5 à 6 eieren, 15 gram boter.

Bereiding: In de koekepan de boter laten smelten, den bodem met de ham beleggen, hierop de eieren. Voorzichtig de eieren, één voor één, uit de schaal laten glijden en zachtjes laten bakken tot de ham gaar is. Er mogen geen harde randjes aan de ham komen, het wit van de eieren mag niet geheel stollen.

Koude Vanieljevla met Bitterkoekjes.

Benoodigd: 2 eierdooiers, ½ Liter melk, ½ stokje vanielje, 10 gram maïzena of ricena, 40 gram suiker, 10 stuks bitterkoekjes.

Bereiding: De melk met de vanielje aan de kook brengen en ongeveer een uur warm laten trekken; daarna de vanielje uit de melk nemen. De eierdooiers vermengen met de suiker en de maïzena of ricena en ongeveer 10 minuten roeren, de warme melk bij gedeelten toevoegen en de vla onder voortdurend roeren aan de kook brengen. De bitterkoekjes in een vlaschaal schikken en de een weinig afgekoelde vla er over uitgieten.

Citroenpudding.

Benoodigd: 6 eieren, sap van 3 citroenen, 1 d.L. water of Rijnwijn, geraspte schil van één citroen, 200 gram suiker, 18 gram gelatine.

Bereiding: De eierdooiers met de suiker tot een dikke, witachtige massa roeren, de geraspte citroenschil, het water of den wijn er mede vermengen en de massa al roerende, verwarmen, tot zij gebonden is. Vervolgens de in een weinig water opgeloste gelatine, daarna het stijfgeklopte eiwit toevoegen. De massa onder nu en dan roeren laten afkoelen tot ze bijna stijf is. Haar dan in den puddingvorm, dien men zorgvuldig met eiwit bestreken heeft, overdoen en laten stijf worden.

VOOR DE JEUGD

DE REUS VAN VERDUS. (Slot).

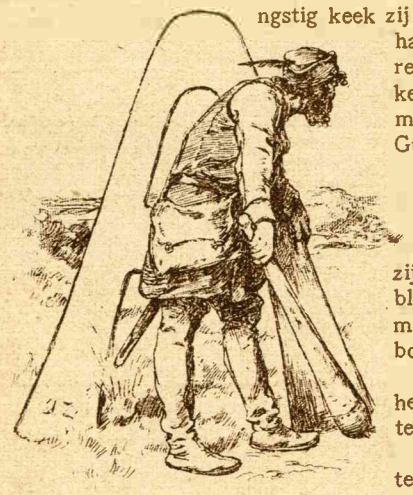

ngstig keek zij op, toen Guillem naar haar toetrad, want de reus had haar uitdrukkelijk verboden om met iemand te spreken. Guillem vroeg echter op vaderlijken toon: „Waar gaat gij heen, meisje?"

„Sire," antwoordde zij, „gaat u als 't u blieft weg; als mijn meester me van daar boven zag..."

„Vrees niet. Ik alleen heb hier in de Cevenne te gebieden."

Verlegen leunde zij tegen een ouden vijgeboom, wiens breede takken over een muur hingen. Guillem was haar voorzichtig gevolgd en versperde haar toen den weg naar de Hérault.

„Je meester is een heiden, nietwaar?"

„Ongelukkigerwijs wel."

„Van waar kom je?"

„Van ver, heel ver...."

„Vindt je het zoo aangenaam daarboven, dat je niet wilt luisteren naar den raad van den wettigen heer van Verdus?"

„Ik ben niet vrijwillig gegaan, men heeft mij op een avond uit mijn dorp meegevoerd naar hier."

„Dan moet je er ook in toestemmen je verfoeilijken meester te verraden, dat zal een weldaad zijn."

„Neen! neen! hij zou me toch betrappen."

„Met mij behoeft ge niet bang te zijn. Als ik hem slechts bereiken kon, dan zou ik hem wel straffen. Maar waar gaat ge heen?"

„Ik ga juist water voor hem halen!"

„Och, heeft hij dorst? Hij moet juist omkomen van dorst! Gaat gij maar mee, om andere kleeren aan te trekken."

„Gij doet mij lachen, Sire!"

Het meisje lachte inderdaad, schik hebbend om dat bijna oude mannetje, met gladgeschoren gezicht, zoo dwaas toegetakeld in zijn rok van lichtblauw tarlatan en schort, dat hem tot over de schouders viel, over zijn armelijk mutsje en zijn pantoffels.

„Ga maar met mij mee, kind."

„O, neen, de reus zou me in den kerker opsluiten of dooden."

„Luister naar mij, dan zul je hem niet meer zien. Zou je niet weer graag naar je dorp en naar je ouders terug keeren?"

„Ja, natuurlijk!"

Zij ging nu gewillig mee naar zijn kasteel en daar, in een aparte kamer, deed ze andere kleederen aan, die van een boerinnetje uit den omtrek; hij zelf trok in een andere kamer al zijn eigenaardige kleeren uit en deed die van het dienstmeisje van den reus aan.

Hij wachtte tot het donker was, om toen, met de kruik aan de hand, den moeilijk begaanbaren weg naar de vesting, aan den rand der afgronden, af te leggen.

De wachter van de ophaalbrug, die hem aanzag voor het dienstmeisje, liet hem ongehinderd voorbijgaan.

Maar op het eerste erf, begon een kwaadwillige vlaamsche gaai, die

„Wij willen uw meester zien," zei de heraut. (Zie vorig nummer.)

hem herkende, te roepen: ‚Pas op voor Guillem, pas op voor Guillem!'

De reus, die niet vermoedde, dat een zoo nabijzijnd gevaar zijn leven bedreigde, ging op het schreeuwen van den vogel naar den heuvel, om te zien, of een zijner vijanden de brutaliteit had, hem te willen overvallen.

Juist toen hij den weg opklom en tegen een schietgat leunde, zag Guillem hem. Met een sprong snelde Guillem toe, en met zijn door woede dubbel krachtige handen, trok hij den reus bij de voeten, zoodat deze het evenwicht verloor. Terwijl hij trachtte zich op te richten om zich te verdedigen, duwde Guillem hem met alle kracht met het lichaam tegen de borstwering en met een hevigen schok rolde hij hem den heuvel af, waar hij door de scherpe rotssteenen verbrijzeld werd.

„Ik ga juist water voor hem halen," sprak zij.

Guillaume vertoefde nu niet langer op de vesting.

Geen der dienaren van den reus zou hem iets hebben durven doen, den man, die den moed had gehad dat monster te dooden.

Guillem ging rustig in zijn boerinnepakje naar het dorp terug; het was reeds donker en er schitterden reeds eenige sterren aan den hemel. Aan zijn voldaan gezicht kon men zien, dat hij een daad van rechtvaardigheid verricht had.

„Ja," zei hij, „die bandiet leeft niet meer."

Het jonge meisje viel schreiend van vreugde op de knieën om de handen van haar redder te kussen. Reeds den volgenden dag keerde zij onder goed geleide naar haar ouders terug.

Te Verdus haalde de gieren stuk voor stuk het lichaam van den reus weg. En des nachts kon men uit de hutten in het dorp de bandieten van de vesting hun toebereidselen hooren maken voor hun vertrek.

OOM TOM.

DE ZONNEJONKVROUW

EEN ROMAN VAN DE ROODE AARDE

VAN ANNY WOTHE

Vertaald door Mevr. J. P. WESSELINK-VAN ROSSUM

28)

Ken je de duizenden tranen, die een toekomstige moeder schreit, als de vader van haar kind niets meer voor haar voelt, dan dat hij haar duldt, dat hij haar met spot en hoon overlaadt, als zij weigert, zijn geliefde in een kleinen kring bij zich te ontvangen? Weet je, wat het beteekent, als een vrouw onder de ruwheid, de laagste brutaliteit van een man ineenzinkt, die gezworen heeft, haar te beschermen? Je weet het niet," vervolgde Margone met luider stem, zonder er acht op te slaan, dat Reimer haar in de rede wilde vallen, „want je hebt je vader goddank niet gekend, zooals ik hem heb gekend."

Reimer was heel bleek geworden.

„Toch wel," kwam het knarsetandend van Reimer's lippen, „ik heb hem gekend, want hij heeft ook mijn geluk en mijn leven verstoord."

Margone sloeg geen acht op zijn woorden. De oogen in de verte gericht, vervolgde zij:

„Terwille van mijn kind hield ik het uit. Mijn vader, aan wien ik een steun meende te hebben, stierf onverwachts aan een beroerte — mijn moeder was reeds lang gestorven — ik stond geheel alleen. Toen jij, Reimer, je wondervolle kinderoogen naar mij opsloeg, was ik rijk en legde voor mijzelf de belofte af, terwille van jou alle lasten van het leven te dragen.

„Ik had mijn krachten overschat. De dagelijksche speldeprikken, die mijn hart ook van buitenaf verwondden, verscheurden en vernietigden mijn zwakke krachten.

„Ik waagde het niet meer, iemand in de oogen te zien, want hoe de erfprins handelde en welke rol ik als zijn echtgenoote speelde, was een openlijk geheim. Vergeefs zocht ik steun bij den Hertog. Hij glimlachte spottend en noemde mij kinderachtig, omdat ik de kunst niet verstond, den erfprins te boeien. Op zekeren dag, je was ternauwernood twee jaar oud, dwong je vader mij, zijn schaamtelooze minnares te ontvangen om haar mij als hofdame op te dringen. Toen ontvluchtte ik stilletjes dienzelfden nacht met jou, een trouwe dienstmaagd en den ouden Jozef. Ik wist geen plaats, waar ik mijn hoofd kon neerleggen, alleen het oude, vervloekte Elzenslot behoorde mij, waar eens een andere bedrogen vrouw zoo hard de smart des levens heeft ervaren, de stille, arme prinses, die ginds op het kleine dorpskerkhof begraven ligt.

„Jozef opperde dadelijk bezwaren. Hij geloofde dat men mij nooit mijn kleinen jongen zou laten, al zou de erfprins ook in een scheiding toestaan. Maar ik geloofde nog aan recht. Men kon toch een kind niet aan zijn moeder ontnemen, die onschuldig was overgeleverd aan alle brutaliteiten van een man, die beloofd had, haar beschermer te zijn?

„Een heel jaar leefde ik hier alleen met mijn kind in de grootste afzondering.

„Om geen opzien te verwekken, had men de nasporingen naar mijn verblijf slechts zeer in 't geheim kunnen doen; zij waren zonder gevolg geweest.

„Men had aan het hof te Hechingen het gerucht verspreid, dat ik ernstig ziek was en mij met mijn kind had begeven naar het Sanatorium van een dokter in Zwitserland, om daar herstelling te vinden. Maar daarbij liet men intusschen niet na, mijn verblijfplaats te zoeken, want natuurlijk wilde men jou, Reimer, tot elken prijs weer onder de vaderlijke macht krijgen.

„Ik was nog te jong en onervaren en niet in staat, destijds de rechtspositie der dingen te overzien — ik was blij, dat ik hier geheel alleen en stil kon leven, waar mijn kind mij toebehoorde en zoo gelukkig lachte."

„En waar u voor mij 't lied van „Maria in de Rozen" zong," viel Reimer droomend in, terwijl zijn blik peinzend door de kamer gleed. „Nu weet ik ook, waarom alles mij hier zoo bekend toescheen — hier zong mijn moeder mij in slaap."

De oogen van Helmgard vestigden zich stralend op Reimer's gelaat, maar Margone scheen de woorden in 't geheel niet gehoord te hebben. Zoo leefde zij in 't smartelijk verleden.

„Ik begon mij reeds zoo veilig te gevoelen," vertelde Margone verder met smartelijke, maar toch kalme stem, „je moeder, Helmgard, en je voortreffelijke vader omringden en steunden mij met echte vriendentrouw. Maar toen kwam een dag, waarop alles in mij ineenstortte. Men omringde het huis, men rukte je uit mijn armen, men zei mij, dat ik een verlorene was en dat de Hertog, — je vader was intusschen aan de regeering gekomen, — besloten had, zich van mij te laten scheiden. De ontbinding van het huwelijk was reeds een feit, en ik de eenige schuldige verklaard en jij, de erfprins, werd natuurlijk aan den vader toegewezen.

Ik raasde en tierde en riep wanhopend om mijn kind. De kamerheer, die mij de mededeelingen gedaan had, en zeker medelijden met mijn leed had, beloofde mij, het eenige wat hij voor mij doen kon, jou in Jozef een trouwen vriend en beschermer te geven en ervoor te zorgen, dat hij vrijuit ging, ofschoon hij mij bij mijn vlucht had geholpen. De

Het a.s. regeeringsjubileum van H. M. de Koningin.

In verband met het regeeringsjubileum van H. M. de Koningin in September a.s. werd door de Stichtsche fabriek van Zilverwerken (Cornelis L. J. Begeer) te Utrecht een fraaie herinneringsmedaille in den handel gebracht, waarvan wij hierbij de vóor- en achterzijde afbeelden. Dank zij het feit dat de bekende beeldhouwer van der Hoef de ontwerpen modelleerde, is deze penning tot een waar kunstwerk geworden, dat een sieraad zal vormen voor vele penningverzamelingen.

kamerheer wilde hem verontschuldigen, door aan te nemen, dat hij mijn bevelen niet had durven weerstaan.

„Ik verzocht Jozef, over je te waken, tot het mij zou gelukken, jou, mijn geliefd kind, in mijn armen terug te voeren. Zooals ik zie, heeft hij trouw zijn belofte gehouden, want hij was het, die je naar hier bracht, waar je moeder heeft geleden en geleefd."

„En toch heeft U zooveel jaren laten voorbij gaan, zonder U om Uw zoon te bekommeren," viel Reimer bitter in.

„Wie zegt je dat? Hoe ik heb gestreden om mijn kind, het was alles vergeefsch. De advocaat, dien ik in Münster opzocht, en aan wien ik mijn zaak opdroeg (want het huwelijk was ontbonden geworden zonder dat ik werd gehoord) zei mij, dat ik door mijn heimelijke vlucht het recht op je had verloren. Niettegenstaande dat beproefde ik verzet aan te teekenen, het was alles vergeefsch. Men bood mij geld aan, een vorstelijk jaargeld tot aan mijn dood, maar geen recht op mijn zoon. Ik weigerde het geld. De erfenis van mijn ouders was voldoende, om mij voor gebrek te behoeden, maar zelfs als bedelares zou ik niets hebben aangenomen van den man, die mijn leven had verwoest.

Gebroken en eenzaam leefde ik op het Elzenslot, slechts vervuld van een vurig verlangen naar mijn kind. Jozef, dien men onder voorwaarde, dat hij nooit in welken vorm ook, zich met mij in verbinding zou stellen, had vergeven, schreef mij nu en dan stilletjes een kort bericht hoe het je ging, daarna hielden alle mededeelingen op. Jozef vreesde, dat het te gevaarlijk was. Men zou hem dadelijk hebben verwijderd, indien men eenige betrekking tusschen ons had ontdekt en men had hem slechts bij den jongen erfprins gelaten, omdat je je als waanzinnig had gedragen, toen men Jozef had willen wegzenden. Ik moest mij onderwerpen, ik had immers geen recht. Door eigen schuld geen recht op het kind, dat ik onder smarten het leven had geschonken."

„Moeder!" zei Reimer zacht en ontroerd, „Moeder!"

Margone sprak verder. Het was alsof zij haar geheele hart moest uitstorten. Zij was in een zijden damast leunstoel neergezonken en het schemerlicht van den avond omhulde haar teere verschijning in de witte japon met een magische betoovering. Helmgard stond naast haar en vlijde zich teeder tegen de vrouw, die er bijna spookachtig wit uitzag en de hand van het meisje omklemd hield, alsof deze hand haar kracht gaf, hier alles te zeggen, wat haar hart vervulde.

„Het was een smartelijk leven, dat ik in het Elzenslot leidde," zei Margone. „De menschen ontweken mij zwijgend, omdat het slot reeds van oudsher vervloekt was en men geloofde dat het zou spoken in deze vertrekken. Ik leefde er stil, alleen met mijn leed. Slechts van den Zonnehof kwam warmte, het waren de ouders van Helmgard, die mij steunden en schraagden, en toen je moeder stierf droeg zij mij jou, Helmgard, haar kleine meisje op. Zij vermoedde en wist, dat tusschen je vader en mij een groote, heilige en reine liefde die uit smart geboren was, ontkiemd was en 't was haar wil dat na haar dood deze liefde tot vervulling zou komen. Kind, je vader, die je moeder zoo innig heeft liefgehad, heeft het zelf nooit begrepen, dat onbewust in zijn hart reeds lang de liefde tot mij wortel had geschoten, toen je lief moedertje nog leefde. Pas na haar dood, misschien ook door haar wenschen, werd hij er zich van bewust en ondanks alles werd ik zijn geliefde en liefhebbende vrouw.

Hij stond erop, dat het Elzenslot uit mijn leven zou verdwijnen. Niets mocht ik uit dit huis meenemen, dat verkocht werd en dat ik nooit meer zou betreden.

Ik nam echter stilletjes een sleutel van de achterdeur mede, en de plaat, die daarginds ontbreekt —" zij wees op de leege plek tegen den muur — „het stelde jou, Reimer, als kind voor en ik heb mijn schat trouw bewaakt. In den nacht als Eilert sliep heb ik het portret met mijn tranen besproeid en het gekust, omdat ik geloofde, dat het hem zou kwetsen, en dikwijls ben ik naar het Elzenslot gegaan, dat nooit bewoond was en heb door de verlaten vertrekken gedwaald. Ik heb om je geroepen Reimer, wild geroepen en naar mijn gestorven tweeden zoon, die door de Elzenbeek werd verzwolgen. De menschen dachten, dat er een schim in het oude slot rondwaarde en vermeden het schuw en toch was het slechts het rusteloos leed eener moeder."

Moeizaam richtte Margone zich uit haar stoel op, haar voeten beefden zoo, dat zij zich ternauwernood staande kon houden.

„Klaag mij nu aan, Reimer," zeide zij zich hoog oprichtend, en iets verhevens, koninklijks lag over haar geheele verschijning, een onuitsprekelijke betoovering. „Spreek recht over je moeder!"

Helmgard zou het liefst luid in tranen zijn uitgebarsten. Smeekend hief zij de handen naar Reimer op en deze nam de beide handen van het meisje, drukte ze een oogenblik innig tegen zijn brandende oogen, waarin de tranen stonden.

„Zonnejonkvrouw," zei hij innig, „gij, gij hebt mij overwonnen," en zich hartstochtelijk aan de voeten van Margone werpend, snikte hij:

„Moeder, vergeef mij, ik heb u lief!"

Margone boog zich ontroerd over haar zoon. Tusschen beide handen nam zij het geliefde hoofd en haar heete tranen stroomden over zijn gelaat, toen zij haar lippen op de zijne drukte en fluisterend zei:

„Nu is mijn leven tot vervulling gekomen, Reimer, mijn eenige, mijn geliefde zoon, nu kan ik gaan slapen."

„Neen, u moet leven, moeder, alles, wat u heeft geleden en wat ook mij smart heeft gebracht, dat zullen wij trachten te vergeten in onze liefde, nu dat ik niets verder zou willen zijn, dan weer uw kind."

(Wordt vervolgd).

H. PANDER & ZONEN DEN HAAG AMSTERDAM ROTTERDAM ETAMINE vanaf Fl. 0.50 per Mtr. ALLOVERNET vanaf Fl. 0.60 per Mtr.

VOOR IEDEREEN

Grapjes.

Dame (tot eierenwinkelier): „Heeft u wat eieren voor mij, waarvan u kunt garandeeren, dat er geen kippetjes in zitten?"

Winkelier: „Ja Mevrouw — Eendeneieren."

„Wat voor een functie bekleedde je in je laatste betrekking?" vroeg de koopman.

„Ik was de „doener", mijnheer!"

„De doener? Wat is dat?"

„Ja, kijk u eens mijnheer, als mijn patroon iets gedaan wilde hebben, dan zei hij het tegen den kassier, de kassier zei het tegen den boekhouder, en de boekhouder droeg het over aan mij!"

„En wat gebeurde er dan?"

„Nou mijnheer, daar ik niemand had om het aan over te vertellen, *deed* ik het."

„Is dat koffie?"

„Ik weet het niet, maar er zijn eenige symptomen die een vermoeden in deze richting wettigen."

„Mijnheer Mind heeft veel tegenwoordigheid van geest."

„Hoe zoo?"

„Toen hij om de hand van Dora vroeg, zei hij in plaats van: „Wilt u de mijne zijn?" — „Mag ik de Uwe zijn?"

„Hoe maakt je vrouw het?"

„Haar hoofd is niet heelemaal in orde."

„Neuralgie?"

„Neen. Zij wil een nieuwen hoed."

„Jan," zei de onderwijzer, „als de anthraciet een rijksdaalder per mud kost en ik zou den handelaar zeven gulden vijftig cents betalen, hoe veel mud zou hij dan brengen?"

„Ongeveer twee en een half."

„Neen," verklaart de onderwijzer, „dat is niet goed."

„Dat is het ook niet," antwoordt Jan prompt, „maar ze doen het nu eenmaal allemaal."

Puntdichten.

GRIEPTIJD-IDYLLE.

Jan Pimpel zegt bij 't bitteruur,
Heel opgeruimd van zin:
„Zeg, Jan, schenk jij me nog eens gauw
Een anti-griep-drank in."

HET RAARSTE VAK.

Een dokter heeft het vreemdste vak,
Dat men zich slechts kan droomen:
Hij hoort zijn best te doen, om van
Z'n klanten af te komen!

SPORTWAANZIN.

De mensch is verschrikkelijk inconsequent,
Pas is-ie met 'n achturen-werkdag content,
Of lustigjes peddelt de snijboon zoowaar
Zes etmalen, dag en nacht, achter elkaar!

VOORHEEN EN THANS.

In vroeger eeuwen was dikwijls de mensch
Door 'n spookbezoek dood'lijk ontzet;
Thans schrik je je waarlijk een stuip bij de komst
Van je hooge belastingbiljet.

Allerlei Wetenswaardigs.

GEKOOKTE MENSCHEN.

Volgens den hedendaagschen stand der wetenschap moeten wij aannemen, dat het organische leven van de eiwitsubstantie afhankelijk is.

De temperatuur, waarin een levend wezen zich bevindt, mag nooit zoo hoog worden, dat het eiwit stolt, want dan zou de dood onmiddellijk intreden. Het is derhalve een merkwaardig verschijnsel, dat de normale warmte van het menschelijk lichaam het stolpunt van het eiwit tamelijk dicht nadert. Waarschijnlijk werkt dus juist een temperatuur van ongeveer deze hoogte, het gunstigst op het arbeidsvermogen van ons organisme. Bij iets meer dan 40 graden begint het eiwit reeds te stollen. Dat het menschelijk lichaam, waarvan de temperatuur gewoonlijk op 37 graden gesteld wordt, in normale omstandigheden voldoende beschermd is tegen een noodlottige temperatuursverhooging heeft het dan ook slechts te danken, aan de buitengewoon doelmatige inrichting, die het bezit, om de warmte te kunnen regelen.

Wanneer wij ons in 'n zeer warme omgeving bevinden, wordt het aantal hartkloppingen onmiddellijk minder.

De bloedsomloop in het binnenste van het lichaam wordt veel trager, en het bloed circuleert voor het grootste gedeelte nog slechts in de bloedvaten van de huid. Door overvloedige afscheiding van zweet, dat aan de oppervlakte der huid verdampt, wordt voor afkoeling gezorgd. Zooals bekend, is die afkoeling door verdampend zweet in den zomer echter veel minder sterk bij vochtige weersgesteldheid, dan bij groote droogte van de ons omgevende luchtlaag. — Hoe véél warmte onder laatstgenoemde omstandigheid aan het lichaam kan worden onttrokken, wordt aangetoond door een wonderlijk voorbeeld, dat Ranke in zijn uitgebreid werk over den mensch meedeelt. Hiernaar te oordeelen kan ons organisme een veel grootere hitte doorstaan, dan men in 't algemeen geneigd is te gelooven. Berger en de la Roche konden het namelijk in droge lucht van 100 tot 127 graden warmte 8 tot 16 minuten uithouden. Zij ondervonden van de proef niet het geringste nadeel, hun organen bleven zelfs zoo uitstekend werken, dat hun lichaamswarmte de normale temperatuur niet te boven ging, hoewel de hen omgevende lucht ver boven het kookpunt van water was verhit.

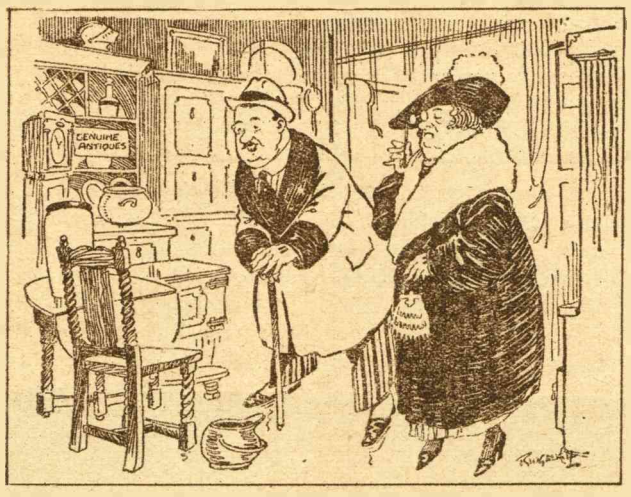

Mijnheer Owee: „Ha! Gegarandeerd antiek!"

Zijn betere helft: „Kijk uit wat je koopt, Horatio. Het lijkt mij echt tweedehands!"

DE KUNST DER KLANKEN

DOOR MAARTEN DIJK.

7. Over Muzikaliteit.

Als element van muzikale werking heb ik in een van mijn vorige artikelen, o.m. ook genoemd: de absolute toonhoogte. Het vermogen, om deze waar te nemen wordt „het absoluut gehoor" genoemd in tegenstelling tot „het relatief gehoor", waarmede het vermogen, om de toon-*afstanden* zuiver te onderscheiden, wordt aangeduid. Het absoluut gehoor geldt in vele leekenkringen als het toppunt van muzikaliteit en alvorens te gaan schrijven over het gehoor, wil ik daarom thans eens eerst trachten te ontleden, wat we onder muzikaliteit moeten verstaan.

Het is merkwaardig, hoe onnauwkeurig er gewoonlijk met dit woord wordt omgesprongen, zonder helder bewustzijn van wat we er onder zullen verstaan. Hoe dikwijls, bij voorbeeld, zegt men van een zanger, die zeer zuiver zingt, doch weinig voordracht heeft, dat hij niet muzikaal is, daarmede bedoelende, dat hij weinig doorlevings- of althans weinig uitingsvermogen heeft. Dit laatste evenwel is eigenlijk geen element van muzikalen aanleg. Door zuiver te zingen bewijst iemand in elk geval, dat hij niet alle elementen van muzikaliteit ontbeert. En daar bijna niemand voor *alle* elementen sterk vatbaar is en zèker niemand voor alle éven sterk, gaat het ook niet aan, iemand muzikaliteit te ontzeggen op grond van het missen van één of meer der elementen daarvan (welk gemis dan gewoonlijk ook nog meer een aanwezigheid in geringen graad is), evenmin als men iemand muzikaal mag noemen vanwege niets anders dan het (gewoonlijk zeer onvolkomene) bezit van het absoluut gehoor.

Om een definitie van het begrip „muzikaliteit" te geven, zou men, dunkt me, het best kunnen zeggen: „muzikaal is iemand, voor zoover hij gevoelig is voor de elementen der muzikale werking". Welke deze zijn, hebben we in eenige vorige artikelen gezien. Nu moet men wel onderscheiden tusschen de gevoeligheid voor iets en het vermogen, dit gevoel tot uiting te brengen. Ook in het gewone leven is dit immers zoo. Vele menschen uiten zich moeilijk en voelen toch heel zuiver en zelfs dikwijls veel fijner dan menig ander, die, doordat hij zich gemakkelijker uiten kan, licht gevoelens kan voorwenden, die niet eens waarlijk in hem leven. Het uitingsvermogen immers berust op daadkracht, m.a.w. op spierbeheersching, terwijl het aanvoelen van verschillen, het onderscheiden dus (want dat immers is het gevoel) een werking van het zenuwstelsel is. Ook is het laatste passief, het eerste daarentegen actief. En dit actieve is in geen enkel opzicht iets specifiek-muzikaals, want het is juist integendeel datgene, wat alle kunst-soorten met elkaar gemeen hebben en dan ook nog maar alleen voor zoover het de *uitoefening* dier kunsten betreft, niet het genieten ervan.

We kunnen verder zeggen, dat muzikaliteit ook niet is de gevoeligheid voor de kunstwerking der muziek. Dit is de menschelijkheid, welke door middel van de muzikaliteit bewogen wordt. Deze zelf evenwel is niet anders dan het vermogen tot bewustwording van de elementen der muzikale werking, zoodat we dus iemand in meerdere of mindere mate muzikaal moeten noemen, die voor één of meer van deze elementen in lichteren of sterkeren graad gevoelig is.

De zuivere muzikaliteit, onafhankelijk van menschelijkheid en kunstenaarschap, die beide iets anders zijn, bestaat dus in de eerste plaats in algemeene klankgevoeligheid, zich vooral openbarende in het gaarné luisteren naar tonen en hun samenstellingen. De vreugde daaraan is het geluk van het begrijpen dezer klanken. Verder in het onderscheidingsvermogen van hoog en laag, op de spits gedreven in het absoluut gehoor. Dan als vóór alles belangrijk: het relatief gehoor, d. w. z. het vermogen, de relaties tusschen de tonen onderling intuïtief te beseffen en dus hun afstand (hun trillings-*verhouding*) te begrijpen. Op deze gevoeligheid berust het genot aan het melodische. Hiermede samen gaat gewoonlijk het gevoel voor het meer of minder gecompliceerde der verhouding van gelijktijdig bestaande trillingen. Hierdoor vermogen we de harmonische werkingen te ondergaan. En, daar de muziek bestaat in den tijd, moet als niet minder belangrijk genoemd worden: het absolute en relatieve tijds-gevoel. Door het eerste zijn wij gevoelig voor het tempo, waarin de maat-eenheden elkander opvolgen, terwijl het laatste ons in staat stelt, den rhythmus bewust te worden, die immers berust op verschillen in tijdsduur. Noodig is bovendien nog een gevoel voor orde, die vormen schept. Hierdoor worden wij de metrische werkingen gewaar en, in verband daarmede, de fraseering. Minder geestelijk, doch voor een volledige muzikaliteit ook onontbeerlijk, is het gevoel voor nuances in toonsterkte. Waar in de kunst, als in het leven, alles berust op vorm-veranderingen, daar zou een muziek niet volkomen levend zijn, als de tonen niet ook in sterkte voortdurend wisselden en deze verschillen fijn aan te voelen is dus een factor van beteekenis voor de muzikaliteit. Wat ik over de toonsterkte gezegd heb, geldt geheel en al ook voor het gevoel voor klankkleur-verschillen. Rest mij nog de vermelding van het gevoel voor tonaliteit, d. w. z. voor de beweging in het harmonische van en naar een centraal punt, die, naast metriek en fraseering, het sterkste vormende element in de muziek is.

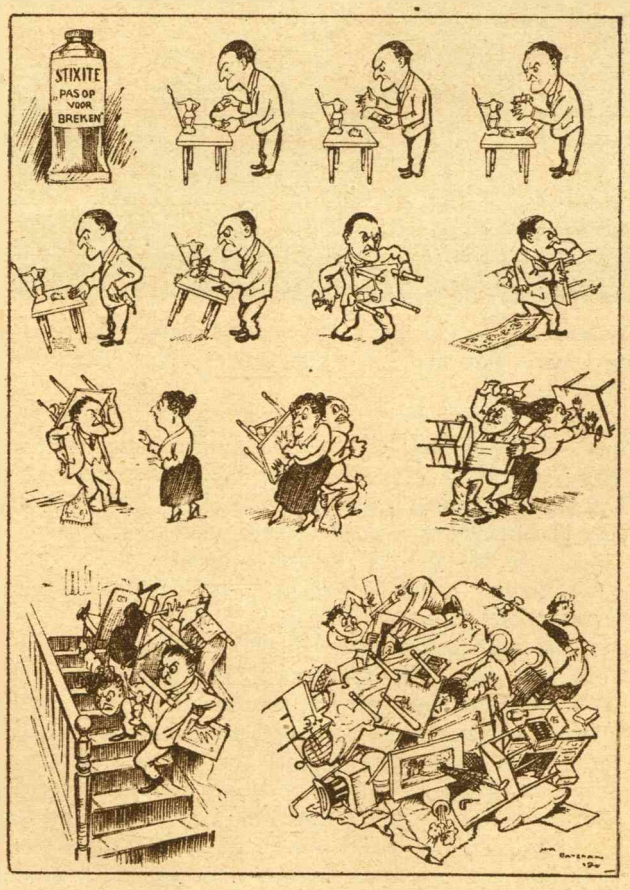

De avonturen van een man, die een tube lijm brak, dat alles lijmde...

Wist U

dat de helft van het totaal aantal der brouwerijen ter wereld in Duitschland is;

dat de gemiddelde diepte van het Engelsche Kanaal 180 voet is;

dat er drie duizend steken noodig zijn om met de hand een paar schoenen te naaien?